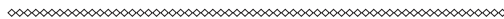

LIBRI GEDANENSES XXXVI

KRYSTYNA ŚWIERKOSZ

ARCHIWALIA ODDZIAŁU GDAŃSKIEGO
ZWIĄZKU LITERATÓW POLSKICH
W ZBIORACH BIBLIOTEKI GDAŃSKIEJ

Abstrakt. W artykule omówiono materiały archiwalne Oddziału Gdańskiego ZLP za lata 1946–2000. Archiwalia, w formie zdekompletowanej, trafiły do Pracowni Rękopisów PAN Biblioteki Gdańskiej na podstawie umowy darowizny z 12 października 2016 roku. Formalnym darczyńcą był Gdański Oddział Stowarzyszenia Pisarzy Polskich. Materiały archiwalne, liczące ponad 16.000 obiektów, zostały uporządkowane, pogrupowane i opracowane przez autorkę artykułu. W wyniku prac nad archiwalią powstało 116 jednostek akcesyjnych (122 tomy w 133 woluminach), których zawartość została ujęta w grupy formalno-rzeczowe. Złożyła się na nie obszerna dokumentacja dotycząca: spraw organizacyjnych związku, planowania i sprawozdawczości, korespondencji Oddziału, ewidencji osobowej, finansów, spraw socjalno-bytowych, opracowań i materiałów redakcyjnych, współpracy z instytucjami krajowymi i zagranicznymi oraz kół i klubów działających w Oddziale, w tym także Podstawowej Organizacji Partyjnej PZPR. Dokumentację załącznikową stanowią wycinki prasowe związane z działalnością Oddziału, druki zaproszeń, wzory różnych formularzy, itp. Omawiając poszczególne grupy formalno-rzeczowe dokumentacji i stan ich zachowania, czy też sygnalizując luki w materiałach archiwalnych, autorka podjęła także próbę rekonstrukcji historii Oddziału Gdańskiego ZLP, w tym panującej wśród członków atmosfery oraz występujących problemów (braki lokalowe, kwestie wydawnicze, warunki bytowe pisarzy, itp.). Artykułowi towarzyszy aneks zawierający wykaz archiwaliów z opisem i numeracją poszczególnych jednostek akcesyjnych.

Słowa kluczowe: Archiwistyka – literaci – Polska – 20 w.; Gdańsk – literaci – 20 w.; Literaci – organizacje – Polska – 20 w.; Związek Literatów Polskich. Oddział Gdański – dokumentacja, korespondencja; Związek Literatów Polskich. Zarząd Główny w Warszawie – korespondencja

Przedstawienie pełnego obrazu działalności Oddziału Gdańskiego Związku Literatów Polskich (ZLP) wyłącznie na podstawie materiałów archiwalnych przejętych do zbiorów PAN Biblioteki Gdańskiej nie jest możliwe. Niestety, nie ukazała się też żadna publikacja, którą można by uznać za historię tego Oddziału. Jednak podejmowano takie próby, o czym może świadczyć jedno ze sprawozdań Zarządu z 1963 roku, w którym pojawiła się informacja o treści: „[...] warto nad-

mienić o stworzeniu kroniki Oddziału, którą autorce informatora p. red. Marii Kowalewskiej udało się odtworzyć z naszych dokumentów w całości – tzn. od chwili powstania Oddziału, aż do kadencji bieżącej”¹. Faktem jest, że już w zamierzeniu kronika ta miała być nieprzeznaczona do druku – tak zastrzeżono w umowie podpisanej z M. Kowalewską w 1962 roku². Wprawdzie wśród archiwaliów nie zachował się żaden egzemplarz tej pracy, to jednak nie można wykluczyć, że została ona wykonana w planowanym terminie do 13 marca 1963 roku.

W latach 1964–1981 powstało kilka informatorów biograficzno-bibliograficznych³ dotyczących gdańskiego środowiska literackiego, w dużym stopniu opartych także na archiwaliach Oddziału Gdańskiego ZLP. Jednak publikacje te zawierały wyłącznie biografie twórców oraz ich dorobek literacki. Liczba ujętych w nich nazwisk sukcesywnie wzrastała – od 40 do 68 opracowanych sylwetek – co jednak nie dawało pełnego obrazu środowiska, niektórzy bowiem pisarze zostali pominięci. W latach 2007–2010 pojawiły się kolejne opracowania o podobnym ujęciu tematu⁴, tyle że już nie odwoływały się do omawianych materiałów archiwalnych.

Najpełniej obraz gdańskiego środowiska literackiego przedstawia opublikowana w roku 2011 praca Anny Flisikowskiej *Gdańsk literacki. Od kontrolowanego do wolnego słowa (1945–2005)*⁵. Mimo że powstała w oparciu o zachowane archiwalia i została osadzona na tle wydarzeń z okresu 60 lat, nie pretenduje do roli opracowania historii Oddziału Gdańskiego ZLP. Podkreślił to autor wstępu do tej publikacji i jednocześnie ówczesny prezes Kazimierz Radowicz, ujmując rzecz słowami: „Nie znaczy to, że tom ten jest historią Oddziału...”⁶. Wejście w szczególności wielu wartych uwagi zagadnień związanych z działalnością Oddziału Gdańskiego ZLP, wymaga przedstawienia krótkiego rysu historycznego. Następnie na podstawie zachowanych materiałów archiwalnych można będzie bardziej szczegółowo zobrażować wiele wartych uwagi zagadnień związanych z jego działalnością. Natomiast ograniczenia wynikające z objętości artykułu wymuszają pominięcie niektórych kwestii lub stosowanie pewnych uproszczeń.

¹ Sprawozdanie Zarządu Oddziału Gdańskiego ZLP za okres 4.11.1962–20.10.1963; PAN Biblioteka Gdańska, akc. rps 7521, k. 44. M. Kowalewska opracowała *Gdańsk literacki. Informator o gdańskim środowisku literackim wydany w Gdyni w 1964 roku*.

² Umowa o dzieło pt. Działalność Oddziału Gdańskiego ZLP w latach 1946–1962; PAN Biblioteka Gdańska, akc. rps 7521, k. 94.

³Zob. *Gdańsk literacki. Informator o gdańskim środowisku literackim*, oprac. M. Kowalewska, Gdynia 1964; *Pisarze gdańscy. Informator*, oprac. M. Misiorny, Gdańsk 1969; *Pisarze Pomorza Gdańskiego. Informator biograficzno-bibliograficzny*, [1], oprac. J. Bożychowski [E. Puzdrowski], Gdańsk 1975, [2] Suplement: *Twórczość pisarzy Wybrzeża w latach 1975–1978*, oprac. J. Chilla, A. Woźniak, Gdańsk 1978; *Dorobek twórczy Pisarzy Wybrzeża Gdańskiego 1945–1980*, oprac. J. Chilla, T. Radziszewska, A. Woźniak, Gdańsk 1981.

⁴ *Gdańsk w literaturze. Bibliografia od roku 997 do dzisiaj*, t. 5: 1945–1979, red. L. Rybicki, Gdańsk 2007; t. 6: 1980–1989, red. L. Rybicki, Gdańsk 2010.

⁵ A. Flisikowska, *Gdańsk literacki. Od kontrolowanego do wolnego słowa (1945–2005)*, Gdańsk 2011 (Księga Pisarzy Gdańskich, t. 3).

⁶ K. Radowicz, *Finis coronat opus*, [w:] A. Flisikowska, dz. cyt., s. 6.

ZARYS HISTORII ODDZIAŁU GDAŃSKIEGO ZLP

Oddział Gdański ówczesnego Związku Zawodowego Literatów Polskich (ZZLP)⁷ powstał 11 lutego 1946 roku, z siedzibą w Sopocie. Działalność Oddziału – w przeciwieństwie do Krakowa, Warszawy czy Poznania, które miały ugruntowaną już przedwojenną tradycję zrzeszania pisarzy – była budowana od podstaw. Środowisko literackie powojennego Gdańska tworzyła głównie grupa przedwojennych pisarzy i niewielu młodych adeptów, którzy przybyli tu w 1945 roku. Podstawową formą życia literackiego były początkowo wieczory autorskie pisarzy i spotkania odczytowo-dyskusyjne. Organizowano je zarówno pod egidą już istniejących instytucji, jak również z inicjatywy osób prywatnych. Początkowo były to „wieczory czwartkowe” organizowane przez Feliksa Smosarskiego na wzór przedwojennych spotkań gdyńskich. Ze względu na ogromne zniszczenia Gdańska wieczory autorskie, zainaugurowane w połowie lipca 1945 roku, początkowo odbywały się w Gdyni i Sopocie. Natomiast na początku sierpnia rozpoczął działalność pierwszy na Wybrzeżu Klub Literacki w Sopocie, prowadzony przez Janusza Stępowskiego, Kazimierza Barnasia i Janusza Rychlewskiego. Z kolei w Gdańsku Wrzeszczu w październiku 1945 roku, z inicjatywy Malwiny Szczepkowskiej i Edwina Jędrkiewicza, utworzono Bractwo Literackie. Właśnie Edwin Jędrkiewicz został pierwszym prezesem Oddziału Gdańskiego ZZLP i sprawował tę funkcję do kwietnia 1948 roku.

Pod koniec 1946 roku Gdański Oddział ZZLP liczył 15 członków rzeczywistych i 22 kandydatów. Wśród członków rzeczywistych przeważali, jak wspomniano wyżej, twórcy debiutujący jeszcze przed wojną, co w zetknięciu z nowymi realiami ustrojowymi w Polsce, nie było przez władze postrzegane na ich korzyść. Ujmując bardzo skrótowo dalszy ciąg zdarzeń, należy wspomnieć, że po początkowym, trzyletnim okresie działalności Oddziału, już w lutym 1949 roku nastąpiły bardzo niekorzystne zmiany związane z uchwałami przyjętymi miesiąc wcześniej na IV Zjeździe Literatów Polskich w Szczecinie.

Zarząd Główny Związku Literatów Polskich w Warszawie podejmował najważniejsze decyzje administracyjnie oraz rozdzielał charakterystyczne dla ustroju socjalistycznego przywileje dla pisarzy. Narzucony przez organizację wymóg twórczości w duchu socrealizmu sprawił, że również gdańscy twórcy stawali się autorami różnego typu tzw. produkcyjniaków, pisali wiersze okolicznościowe, opowiadania czy sztuki sceniczne przepojone duchem epoki. W ramach działalności

---

⁷ Związek Zawodowy Literatów Polskich został założony w Warszawie w maju 1920 roku z inicjatywy Stefana Żeromskiego. Formalnie reaktywowano tę organizację po przerwie okupacyjnej, praktycznie tworząc nową, we wrześniu 1944 roku. Nazwę Związek Literatów Polskich przyjęto w styczniu 1949 roku na IV Zjeździe Literatów Polskich w Szczecinie. Spośród powojennych władz stowarzyszenia najbardziej zasłynął tandem: prezes Jarosław Iwaszkiewicz (pełniący tę funkcję w latach 1945–1946, 1947–1949 i 1959–1980) oraz sekretarz prezydium Zarządu Głównego w latach 1951–1974 Jan Maria Gisges.

Oddziału Gdańskiego odbywały się dość liczne akcje odczytowe, głównie w zakładach pracy, hotelach robotniczych i szkołach.

Zgodnie z zaleceniami szczecińskiego Zjazdu ZLP w październiku 1950 roku powołano przy Oddziale Gdańskim Koło Młodych⁸, nad którym kontrolę sprawował wyznaczony przez Zarząd opiekun. Skrócenie stażu członkowskiego do 3 lat stało się w środowisku gdańskim powodem konfliktu pomiędzy członkami rzeczywistymi a kandydatami⁹. Jesienią 1961 roku pojawił się poważny problem związany z utratą dotychczasowej siedziby Oddziału, co zapoczątkowało trwający 10 lat okres tułaczki. W maju 1963 roku powstał Klub Literacki Młodych, któremu oprócz Oddziału patronowało również Gdańskie Towarzystwo Przyjaciół Sztuki (GTPS). Zaledwie dwa miesiące później, a więc w lipcu tego samego roku, przy Oddziale powstała Podstawowa Organizacja Partyjna (POP) Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej (PZPR), co nie było bez wpływu na jego działalność.

Kolejną sprawą, która podzieliła członków Oddziału Gdańskiego ZLP, były tzw. wypadki marcowe, które dotarły na Wybrzeże 11 i 12 marca 1968 roku. Ówczesny Zarząd Oddziału wespół z POP PZPR ogłosił w prasie wspólną rezolucję potępiającą protesty studentów. W środowisku nastąpił rozłam, jedni byli przeciwko samej formie wystąpienia, inni również wobec treści rezolucji. Na tym tle dość specyficzne wydaje się zachowanie ówczesnego Ministra Kultury i Sztuki, Lucjana Motyki, który postanowił w sposób satyryczny odnieść się do aktualnych wydarzeń, przysyłając Oddziałowi prześmiewczy list¹⁰ z załączonymi dwoma okolicznościowymi wierszykami (być może nawet własnego autorstwa) (il. 4). Po wydarzeniach marcowych na zebraniach Oddziału zaczęli pojawiać się przedstawiciele władzy.

Grudzień roku 1970 przyniósł bardzo dramatyczne wydarzenia polityczne, które nie od razu znalazły swoje odbicie w działalności Oddziału Gdańskiego ZLP. Wynikało to z faktu nazbyt rzadko zwoływanych zebrań i tym samym braku informacji na temat sytuacji na Wybrzeżu, co spowodowało konflikt pomiędzy członkami Oddziału a Zarządem. Krytyka działań tego ostatniego dotyczyła głównie stylu jego pracy, wskazywano również na udział Zarządu w rozbięciu środowiska literackiego.

Niezależnie od wszelkich kontrowersji i sporów ówczesny Zarząd miał swoje niepodważalne zasługi. Największym sukcesem było zakończenie starań o nowy lokal dla Oddziału Gdańskiego. Władze miasta niejako w prezencie na 25-lecie Oddziału przydzieliły mu kamieniczkę przy ul. Mariackiej 51/52. Oficjalnie lokal przyznano 1 kwietnia 1971 roku, jednak ze względu na usterki wykonawcze oraz boje toczone o obniżkę czynszu i opłat telefonicznych zasiedlenie nastąpiło w marcu 1972 roku, już po zmianie składu Zarządu.

⁸ W marcu 1957 roku decyzją Zarządu Głównego ZLP rozwiązano Koło, po czym przywrócono jego działalność w roku 1969.

⁹ Dopiero od roku 1954 udawało się niekiedy uzyskać zgodę Zarządu Głównego ZLP na przedłużenie stażu kandydackiego.

¹⁰ List ministra Lucjana Motyki do Oddziału Gdańskiego ZLP z 18.03.1968 r.; PAN Biblioteka Gdańska, akc. rps 7565, k. 26–27.

W maju 1977 roku powstał przy Gdańskim Oddziale ZLP Klub Krytyki Literackiej, który był organizatorem plebiscytu na „Gdańską Książkę Roku”.

Kiedy przyszedł sierpień 1980 roku, gdańscy pisarze zbiorowo i indywidualnie składali deklaracje i apele poparcia dla strajkujących robotników, co odbywało się bez wiedzy i zgody Zarządu Głównego ZLP. Na 5 września 1980 roku zwołano zebranie ogólne¹¹ Oddziału Gdańskiego, na którym poddano krytyce działania władz. Z powodu różnic poglądów trwały również spory pomiędzy członkami Oddziału. Do końca 1980 roku zwołano jeszcze kilka zebrań poświęconych omówieniu aktualnej sytuacji politycznej, uchwalano wnioski dotyczące głównie cenzury oraz – niezmiennie – postulowano powołanie lokalnego czasopisma literackiego, ale także formułowano wyrazy poparcia dla pracowników resortów służby zdrowia, oświaty i kultury. Zmiany nastąpiły też w szeregach POP PZPR przy Oddziale, o ile bowiem do 1978 roku liczyła ona 16 członków, to w latach 1978–1981 wystąpiło z jej szeregów 9 osób, a jedna wyjechała do Warszawy, stąd ostatecznie pozostało 6 osób.

W pierwszej połowie 1981 roku członkowie Oddziału Gdańskiego ZLP ustalili treść uwag o stanie humanistyki w szkołach podstawowych i średnich, z zamiarem przesłania ich do odpowiednich władz¹². W listopadzie 1981 roku Oddział wystosował pismo do Sejmowej Komisji Szkolnictwa Wyższego i Nauki¹³ w sprawie projektu ustawy o szkolnictwie wyższym z załączonym projektem uchwały komisji zakładowych NSZZ „Solidarność” szkół wyższych Trójmiasta.

Kiedy 13 grudnia 1981 roku wprowadzono stan wojenny (trwał do 22 lipca 1983 roku) i w związku z tym zawieszono działalność ZLP, nie oznaczało to zaprzestania funkcjonowania działalności biura Oddziału. Dotychczasowy kierownik Biura występował oficjalnie jako „pełnomocnik Wojewody Gdańskiego ds. ZLP. Oddział w Gdańsku”. Wychodząca wówczas korespondencja miała charakter nieformalny, pisma były pozbawione pieczętek Oddziału. Mimo zawieszenia działalności podejmowane były jednak wszelkiego typu starania związane z warunkami bytowymi pisarzy.

Gdański Oddział reaktywowanego ZLP powołany został na mocy decyzji nowego Zarządu Głównego w dniu 16 listopada 1983 roku¹⁴ na wniosek środowiska literackiego Gdańska. dopełnieniem formalności było przesłanie przez Zarząd Oddziału 13 grudnia 1985 roku pisma¹⁵ z prośbą o ponowną rejestrację w Wydziale Społeczno-Administracyjnym Urzędu Wojewódzkiego w Gdańsku.

¹¹ Protokół zebrania ogólnego Oddziału Gdańskiego ZLP z 5.09.1980 r.; tamże, akc. rps 7526, k. 11–24. Zebranie z udziałem m. in. wojewody gdańskiego Jerzego Kołodziejkiego, dyrektora Wydziału Kultury Urzędu Wojewódzkiego oraz przedstawicielki prasy.

¹² Protokół zebrania ogólnego Oddziału Gdańskiego ZLP z 13.04.1981 r.; tamże, akc. rps 7526, k. 74–76.

¹³ Pismo z 25 listopada 1981 roku, z załącznikami; tamże, akc. rps 7590, k. 239–242.

¹⁴ Pismo z 17.11.1983 r.; tamże, akc. rps 7595 k. 25.

¹⁵ Tamże, akc. rps 7598, k. 124.

Wkrótce po zniesieniu stanu wojennego w 1983 roku Oddział Gdański liczył jeszcze ponad 40 członków¹⁶, w 1987 roku już tylko 29 osób¹⁷. Nie bez znaczenia był w tym przypadku fakt, że zaszły wówczas zmiany niekorzystne dla członków „odnowionej” organizacji, często pogardliwie nazywanej „ZLEPEM”. Zmienione zostały stawki za spotkania autorskie, obniżono też stypendia, wprowadzono również nowe zasady przyznawania talonów na samochody, itp. Jednak w porównaniu z pisarzami, którzy nie przystąpili ponownie do ZLP, zrzeszeni zachowali liczne przywileje. Dopiero zmiany ustrojowe po 1989 roku sprawiły, że organizacja przestała być dotowana przez państwo, tracąc tym samym możliwość udzielania pomocy swoim członkom.

W połowie 1989 roku powstał Gdański Oddział Stowarzyszenia Pisarzy Polskich (SPP) – istniejącego nielegalnie od 1984 roku – liczący wówczas 24 członków założycieli, z prezesem Kazimierzem Nowosielskim. Trzeba też dodać, że w przeciwieństwie do ZLP statut nowej organizacji nie tylko pozwalał na członkostwo polskim pisarzom zamieszkałym za granicą, ale przede wszystkim poszerzył grono zrzeszonych twórców o krytyków literackich, eseistów, dziennikarzy i teatrologów. I mimo że równoległe działał ZLP, to właśnie Stowarzyszenie uznało się za prawdziwego spadkobiercę tradycji dawnego, przedwojennego Związku Zawodowego Literatów Polskich.

PREZESI ODDZIAŁU GDAŃSKIEGO ZLP

Dla działalności Oddziału Gdańskiego ZLP ważne znaczenie miały kadencje jego kolejnych prezesów. Jednak ustalanie konkretnych dat kadencji na podstawie zachowanych archiwaliów nastrocza pewne trudności. Spowodowane są one nie tylko lukami w dokumentacji, ale także niezbyt precyzyjnym ujmowaniem wyników wyborów w zachowanych protokołach. Wiąże się to również z brakiem uwzględniania przypadków rezygnacji w trakcie trwania kadencji, spowodowanych na przykład stanem zdrowia, wyjazdem zagranicznym, przeniesieniem służbowym czy zarzutami postawionymi prezesowi. W efekcie różnych ustaleń, na podstawie zachowanych protokołów, informacji zawartych w korespondencji czy wypowiedzi pochodzących z innych źródeł, udało się opracować poniższe zestawienie zawierające 21 okresów kadencyjnych przypadających na lata 1946–2012.

Edwin Jędrkiewicz (1889–1974); okres kadencji: II 1946 – IV 1948.

Mieczysław Jarosławski (1887–1960); okres kadencji: IV 1948 – VII 1949.

¹⁶ Imienna lista członków zawarta w piśmie „Oddziału b[ylatego] Związku Literatów Polskich” z 3.11.1983 do „Domu Książki” w Gdańsku w sprawie zakupu Encyklopedii Powszechnej PWN; tamże, akc. rps 7594, k. 105.

¹⁷ Pismo Urzędu Wojewódzkiego w Gdańsku z 10.02.1988 r. [z prośbą m. in. o podanie liczby członków Oddziału w 1983 oraz 1987 roku, na którym pracownik biura Oddziału dopisał ołówkiem wymagane dane (1983 – 44 osoby; 1987 – 29 osób)]; tamże, akc. rps 7605 k. 14.

- Malwina Szczepkowska (1909–1977); okres kadencji: VII [?] 1949 – IV 1950.
Edward Fiszer (1916–1972); okres kadencji: IV 1950 – X 1951.
Irena Przewłocka (1911–1993); okres kadencji: X 1951 – IX 1952.
Franciszek Fenikowski (1922–1982); okres kadencji: IX 1952 – X 1954.
Lech Bądkowski (1920–1984); okres kadencji: X 1954 – VI 1955.
Franciszek Fenikowski (1922–1982); okres kadencji: VI–VIII [?] 1955 (rezygnacja z powodu choroby).
Stanisława Fleszarowa-Muskat (1919–1989); okres kadencji: drugie półrocze 1955 – X 1956.
Irena Przewłocka (1911–1993); okres kadencji: X 1956 – ok. X 1957.
Lech Bądkowski (1920–1984); okres kadencji: ok. X 1957 – I 1966.
Stanisława Fleszarowa-Muskat (1919–1989); okres kadencji: I 1966 – XII 1971.
Stanisław Hebanowski (1912–1983); okres kadencji: XII 1971 – IV 1978.
Andrzej Twerdochlib (1936–1991); okres kadencji: 17 IV 1978 – I 1981.
Bolesław Fac (1929–2000); okres kadencji: I – XII 1981.
Andrzej Żurowski (1944–2013); okres kadencji: II 1984 – I 1986.
Andrzej Twerdochlib (1936–1991); okres kadencji: I 1986 – VI 1987.
Jan Piepka (1936–1991); okres kadencji: VI 1987 – I 1989.
Andrzej Piskozub (ur. 1933); okres kadencji: I 1989 – I 1992 [?].
Kazimierz Radowicz (1931–2018); okres kadencji: I 1992 [?] – I 2012.
Stanisław Załuski (ur. 1929); okres kadencji: II 2012→

Spśród wymienionych szesnaścioro gdańskich literatów, aż pięcioro dwukrotnie pełniło funkcję prezesa Oddziału Gdańskiego ZLP. Łącznie ponad dziesięć lat piastował to stanowisko Lech Bądkowski w latach 1954–1955 i 1957–1966. Jednak najdłużej pełnił funkcję prezesa po reaktywacji ZLP Kazimierz Radowicz w latach 1992–2012.

STAN ZACHOWANIA ARCHIWALIÓW

Materiały archiwalne będące przedmiotem niniejszego artykułu są formalnie darem Oddziału Gdańskiego Stowarzyszenia Pisarzy Polskich, który w wyniku uzgodnień z Oddziałem Gdańskim ZLP przekazał je do zbiorów PAN Biblioteki Gdańskiej na mocy umowy zawartej 12 października 2016 roku. Zostały one umieszczone w Pracowni Rękopisów ze względu na możliwości szerszego ich wykorzystania i naukowego opracowania. Jednak nieformalne przejęcie materiałów¹⁸ odbyło się już pod koniec maja 2014 roku bezpośrednio z siedziby Oddziału

¹⁸ Przejęcie materiałów poprzedziły rozmowy wstępne prowadzone przez Z. Lidię Pszczółkowską, ówczesną kierowniczkę Pracowni Rękopisów PAN Biblioteki Gdańskiej. Przy odbiorze archiwaliów Pracownię reprezentowały panie Agata Larczyńska i Ewa Lichnerowicz.

Gdańskiego ZLP przy ul. Mariackiej 51/52, w asyście ówczesnego prezesa Stanisława Załuskiego.

Archiwalia dotarły do Biblioteki Gdańskiej w formie nieuporządkowanej, umieszczone w ponad 100 skoroszytach i teczkach, dziesiątkach różnej wielkości kopertach oraz luzem jako tzw. akta w rozsypie. Większość materiałów zachowała się w dość dobrym stanie, część kart została uszkodzona lub zabrudzona, a tylko jedna teczka nosiła ślady bytowania gryzoni. Po niezbędnym odkwaszeniu i dezynfekcji oraz wymaganej kwarantannie archiwaliów usunięto z kart tysiące metalowych zszywek, a skoroszyty ze skorodowanymi klamrami zamieniono na nowe teczki.

Po trwających niemal rok pracach¹⁹ nad porządkiem i scalaniem, licząca ponad 16.000 obiektów dokumentacja Oddziału Gdańskiego ZLP za lata 1946–2000, została ujęta w następujące grupy formalno-rzeczowe: sprawy organizacyjne, planowanie i sprawozdawczość, korespondencja, ewidencja osobowa, finanse, sprawy socjalno-bytowe, opracowania i materiały redakcyjne, współpraca z różnymi instytucjami krajowymi i zagranicznymi oraz działalność kół i klubów, w tym także POP PZPR. Wśród zachowanych archiwaliów do najstarszych należą materiały pochodzące z początku działalności Oddziału, a więc: protokół posiedzenia Zarządu 21 marca 1946 roku, a także protokół walnego zebrania, które odbyło się 17 listopada tego samego roku oraz tzw. Księga Kasowa prowadzona od marca 1946 roku do grudnia roku 1948. Do najnowszych materiałów należą wycinki prasowe z lat 1999–2000.

Ostatecznie uformowano i opracowano 116 jednostek akcesyjnych (122 tomy w 133 woluminach) o objętości blisko 24.000 kart. Opracowane materiały zostały wpisane do Księgi Akcesyjnej jako poz. nr 7518–7633. Dla ułatwienia poszukiwań archiwaliów, opisy z zawartością poszczególnych jednostek akcesyjnych zostały wprowadzone do tzw. Bazy akcesji rękopisów (na stronie internetowej PAN Biblioteki Gdańskiej)²⁰ w postaci 116 rekordów zaopatrzonych w blisko 1200 haseł.

Wstępne wyniki prac nad powyższym zasobem, tuż po podpisaniu umowy darowizny, zostały zaprezentowane przez autorkę niniejszego artykułu – w formie skrótowej – w ramach tzw. odczytów szkoleniowych w PAN Bibliotece Gdańskiej²¹ w 2016 roku.

Na temat stanu zachowania gromadzonych przez ponad półwiecze materiałów archiwalnych Oddziału Gdańskiego ZLP wypowiedział się wspomniany były

¹⁹ Za pomoc udzieloną podczas prac nad opracowaniem materiałów archiwalnych dziękuję paniom z Działu Zbiorów Specjalnych: Iwonie Juras (uzupełnienie foliacji kart oraz ich pieczętowanie) i Teresie Klimkowskiej (weryfikacja chronologicznego układu korespondencji).

²⁰ <http://bgpan.gda.pl/Bazy/Rekopisy>; Opisy dostępne również w formie skróconej w PAN Bibliotece Gdańskiej (Czytelnia Zbiorów Historycznych) na odrębnym pliku tekstowym Word pod nazwą „Akcesja rękopisów Oddz. Gd. ZLP”.

²¹ K. Świerkosz, *Reminiscencje z gdańskiego życia literackiego, czyli archiwalia Oddziału Gdańskiego ZLP w zbiorach Biblioteki Gdańskiej PAN*, odczyt wygłoszony 25 października 2016 roku, połączony z prezentacją kilku obiektów.

prezes Kazimierz Radowicz we wstępie do wymienionej już pracy Anny Flisikowskiej: „Ponieważ ta dokumentacja, która istnieje, nie była w pierwszej fazie naszej transformacji ustrojowej właściwie przechowywana i chroniona, toteż wszyscy członkowie ZLP mieli do niej dostęp. Skorzystały z tego, niestety, te osoby, które z powodów łatwych do odgadnięcia usunęły z archiwalnych skoroszytów pewną ilość dokumentów mogących mieć kompromitujący dla nich charakter”²².

Wydaje się jednak, że na stan zachowania archiwaliów Oddziału Gdańskiego ZLP wpływ miały również osoby korzystające z tego zbioru na potrzeby własnych publikacji, które traktowały go niekiedy dość niefrasobliwie. Dotyczy to zarówno przywłaszczania sobie potrzebnych dokumentów, nagminnego ich przekładania w przypadkowe miejsca, a także pozostawiania różnego rodzaju własnego oznakowania na już wykorzystanych archiwaliach. Nietrudno też zauważyć, że mimo iż końcową datę zawartości przekazanych materiałów wyznacza rok 2000, to brak podstawowych materiałów z działalności Oddziału po roku 1990. Można się jedynie domyślać, że odtąd przynajmniej część dokumentacji była przechowywana poza siedzibą Oddziału, prawdopodobnie w prywatnych archiwach kolejnych prezesów.

Świadomość chaosu narastającego w gromadzonej dokumentacji sprawiła, że pod koniec lat osiemdziesiątych podjęto w Oddziale Gdańskim ZLP próbę opracowania stosownych formularzy, które miały spełniać funkcję wykazu stanu posiadania. Śladów realizacji tego ambitnego zadania nie odnaleziono, natomiast zachował się wzór takiego formularza²³, w którym pojawiła się również rubryka – co znamienne – pod nazwą „chaos teczek”. Przy tym określenie to dotyczyło – jak wykazała praktyka – głównie ich zawartości. Pewnym usprawiedliwieniem zaistniałej sytuacji może być też fakt, że państwowa służba archiwalna w Polsce, przynajmniej do końca XX wieku, nie opracowała wskazówek dotyczących sposobu opracowania akt organizacji i stowarzyszeń społecznych, skupiając się głównie na archiwach zakładowych²⁴. Odrębną kwestię stanowi fakt, że Oddział nie zatrudniał nikogo na etacie archiwisty. Jedynie ze względów personalnych, bowiem chodziło o możliwość udzielenia stałego wsparcia finansowego Marii Szpyrkównie²⁵ – pisarce debiutującej jeszcze przed wojną, która borykała się z poważnymi problemami mieszkaniowymi, finansowymi i zdrowotnymi – podjęto próbę takiego zatrudnienia w 1949 roku²⁶. Trudno dzisiaj ustalić, jakie prace na rzecz archi-

²² A. Flisikowska, dz. cyt., s. 6.

²³ Formularz ewidencyjny (opracowany po roku 1980). PAN Biblioteka Gdańska, akc. rps 7633, k. 48.

²⁴ Cz. Kolarz, *Archiwa zakładowe i składnice akt. Poradnik*, Bydgoszcz 2001, s. [?].

²⁵ Maria Szpyrkówna (1893–1977) od roku 1949 członek ZLP, a w Oddziale Gdańskim członek Komisji Rewizyjnej. Por. Batora K., *Szpyrkówna (Horska-Szpyrkówna) Maria*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 49, red. nac. A. Romanowski, Warszawa–Kraków 2013–2014, s. 45–47.

²⁶ Protokół posiedzenia Zarządu Oddziału Gdańskiego ZLP z 9 maja 1949 r.; PAN Biblioteka Gdańska, akc. rps 7519, k. 37. Podczas posiedzenia ustalono zatrudnienie Marii Szpyrkówny na stanowisku archiwistki Oddziału z pensją 5000 zł miesięcznie.

wum Oddziału udało się wspomnianej pisarce wykonać, na przełomie bowiem lat 1952 i 1953 przeniosła się do Domu Pracy ZLP w Oborach pod Warszawą.

Natomiast od zarania istnienia Oddziału Gdańskiego ZLP zawsze przynajmniej jedna osoba prowadziła tzw. biuro Oddziału, przy tym w początkowym okresie byli to głównie miejscowi literaci. Wśród kilku różnych osób, którym powierzano takie obowiązki, wymienić można Gustawa Olechowskiego oraz Zbigniewa Herberta, zajmującego się sprawami Oddziału w latach 1949–1950. Od drugiej połowy lat pięćdziesiątych zaczęto zatrudniać na stanowisku kierownika biura osoby niezrzeszone. Funkcję tę pełniły kolejno: Zofia Trojanowska, Zofia Jagmin i Joanna Raczyńska. Warto tu dodać, że w projekcie „Regulaminu Wewnętrznego Zarządu Oddziału Związku Literatów Polskich”²⁷, który został opracowany prawdopodobnie około 1964 roku (dokument niedatowany), gdzie wymieniono zakresy obowiązków zarówno członków Zarządu, jak i kierownika oraz pracownika biura Oddziału, nie odnaleziono sformułowania nawet ogólnego – nie mówiąc o personaliach – które dotyczyłoby opieki nad dokumentacją archiwalną. Być może, wówczas nie było to nawet konieczne, bo niezbędne prace porządkowe wykonywane były na bieżąco. Natomiast wymuszona sytuacją finansową likwidacja etatów w biurze Oddziału po roku 1990²⁸ – którą starano się zrekompensować oddelegowywaniem na pełnienie dyżuru w biurze pracowników Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej (WiMBP) w Gdańsku – nie pozostała bez wpływu na stan zachowania archiwaliów.

Przed przystąpieniem do bardziej szczegółowego omówienia zawartości materiałów archiwalnych Oddziału Gdańskiego ZLP trzeba podkreślić, że zasób ten wykazuje wiele luk, co dotyczy nie tylko okresu stanu wojennego w latach 1981–1983, kiedy działalność Oddziału była zawieszona i prowadzono tylko szczątkową korespondencję. Przy tym braki dotyczą nie tylko całych ciągów niektórych lat, co odzwierciedlają ujęte w Aneksie opisy jednostek akcesyjnych, ale niekompletna jest również zawartość posiadanych roczników. Jednocześnie część archiwaliów została świadomie zdublowana, tworząc tzw. akta powtarzalne, niektóre bowiem kopie pism traktowano jako załączniki do różnych protokołów, a oprócz tego pojawiły się one jako samoistne dokumenty – na przykład w korespondencji Oddziału. Podobnie było z różnego typu wykazami i zestawieniami, które wędrowały do różnych grup materiałów. Natomiast w Pracowni Rękopisów poddano tzw. brakowaniu występujące niekiedy w nadmiarze kopie różnych pism czy niewypełnione treścią kolejne druki zaproszeń, bądź też występujące w wielu egzemplarzach różnego typu druki akcydensowe.

²⁷ Załącznik do protokołu posiedzenia Zarządu Oddziału Gdańskiego ZLP z dnia 28.12.1964 r.; tamże, akc. rps 7519, k. 138–139.

²⁸ Według relacji Joanny Raczyńskiej, pełniącej obowiązki kierownika biura Oddziału Gdańskiego w latach 1977–1990 (rozmowa z autorką niniejszego artykułu w grudniu 2017 roku).

SPRAWOZDANIA I PROTOKOŁY

Fragmentaryczna dokumentacja z lat 1962–1990 (z przewagą lat osiemdziesiątych) obejmuje archiwalia dotyczące ogólnych spraw, głównie organizacyjnych, całego Związku Literatów Polskich²⁹. Poza listami członków poszczególnych Oddziałów i materiałami dotyczącymi reaktywacji ZLP w 1983 roku, znalazły się tu: wydany później nowy statut oraz kilka egzemplarzy periodyków będących organami Związku – nie licząc notesu z ogólnopolskimi adresami pisarzy, prowadzonego prawdopodobnie w latach sześćdziesiątych na użytek własny gdańskiego Oddziału.

Odnosząc się do materiałów ściśle związanych z działalnością Oddziału Gdańskiego ZLP, w pierwszym rzędzie trzeba uwzględnić protokoły posiedzeń Zarządu zgrupowane w dwóch tomach³⁰ za lata 1946–1966 i 1967–1989 oraz podobnie ujęte sprawozdania Zarządu³¹ za lata 1950–1989, a także okrojoną dokumentację – wchodzących w skład władz Oddziału – Komisji Rewizyjnej³² i Sądu Koleżeńskiego³³. Do wielu protokołów posiedzeń Zarządu załączano wnioski i zawiadomienia zgłoszone przez członków Oddziału, także notatki ze spotkań z przedstawicielami innych instytucji. Podobnie do sprawozdań załączano różne wnioski, uwagi i postulaty. Mimo występujących tu luk, zachowało się ponad 190 protokołów posiedzeń oraz 18 sprawozdań Zarządu Oddziału z licznymi załącznikami, których zawartość będzie jeszcze sygnalizowana w powiązaniu z innymi materiałami.

Odrębną grupę stanowią materiały dotyczące ogólnej działalności Oddziału Gdańskiego, łącznie 5 teczek z lat 1946–1991³⁴. Obejmują one sprawozdania za lata 1946–1971, z dołączonymi różnego typu referatami i projektami autorstwa gdańskich członków ZLP za lata 1948–1987. Na dokumentację Oddziału złożyły się również dwa tomy protokołów zebrań ogólnych oraz dwa tomy protokołów zebrań walnych, nadzwyczajnych i sprawozdawczo-wyborczych za lata 1946–1989. Mimo niekiedy znacznych luk czasowych, protokoły i sprawozdania dokumentują wiele ważnych działań Oddziału zarówno na gruncie lokalnym, jak i ogólnopolskim. Poświadczają odzew jego członków na różne wydarzenia polityczne i kulturowe, m. in. w postaci wszelkiego rodzaju załączonych rezolucji, stanowisk i memoriałów. Stąd w protokołach zebrań można odnaleźć echa wielu ważnych wydarzeń i związane z nimi reakcje, co dotyczy m. in. głośnego w 1964 roku tzw. *Listu 34*.

W tzw. *Listie 34* jego autorzy protestowali przeciwko ograniczeniom przydziału papieru na druk książek i czasopism, a także na zastrzeniu cenzury, jednocześnie powołując się na formalnie obowiązujące gwarancje konstytucyjne. Treść

²⁹ Zob. Aneks, akc. rps 7518.

³⁰ Zob. tamże, akc. rps 7519–7520.

³¹ Zob. tamże, akc. rps 7521.

³² Zob. tamże, akc. rps 7522.

³³ Zob. tamże, akc. rps 7523.

³⁴ Zob. tamże, akc. rps 7524–7528.

tego listu została przytoczona przez Radio Wolna Europa i wydrukowana w zachodniej prasie, co uderzyło w ówczesne władze, które usiłowały wyrzucić presję na pisarzach zrzeszonych w ZLP domagając się od nich przesyłania specjalnego rodzaju oświadczeń. Znalazło to swój odzew w protokole walnego zebrania Oddziału Gdańskiego 4 maja 1964 roku³⁵, podczas którego prezes Lech Bądkowski najpierw odczytał treść telegramu³⁶ Prezesa Zarządu Głównego, Jarosława Iwaszkiewicza. Treścią główną telegramu (il. 3) był apel o solidaryzowanie się z władzami poprzez nadsyłanie oświadczeń „z protestem wobec antypolskiej kampanii propagandowej na Zachodzie skierowanej przeciwko Polsce Ludowej”. Przy tym tekst wymaganego oświadczenia, w brzmieniu zredagowanym przez nadawcę, zamieszczono w treści telegramu. Wywiązała się wówczas dyskusja, z której wynika, że w odczuciu gdańskich członków ZLP pozbawienie ich konkretnych informacji było wyrazem lekceważenia pisarzy. Ostatecznie jedni wysłali oświadczenia z sugerowaną przez nadawcę treścią, natomiast inni tego nie uczynili, tak więc sprawa ta podzieliła środowisko gdańskie.

Warto też zwrócić uwagę na zdarzenia, które miały miejsce w Oddziale Gdańskim w reakcji na tzw. wypadki marcowe 1968 roku. Zachował się protokół walnego nadzwyczajnego zebrania³⁷ zwołanego na życzenie 11 pisarzy 22 marca 1968 roku w związku z okolicznościową rezolucją wystosowaną do prasy przez Zarząd i POP PZPR, bez konsultacji z innymi członkami Oddziału. Przegłosowano wówczas wnioski o przesłanie do Zarządu Głównego pisma z żądaniem wyjaśnienia i oceny wydarzeń oraz pełnej informacji o przebiegu walnego zebrania Oddziału Warszawskiego ZLP. Zgłoszono też wnioski o wyrażenie votum nieufności wobec postawy własnego Zarządu, ale nie został on przegłosowany.

Jednym z ważniejszych odrębnie umieszczonych dokumentów w zbiorze sprawozdań Oddziału Gdańskiego i załączonych tam referatach oraz wypowiedziach członków Oddziału pozostają tzw. „Uwagi do projektu ustawy o cenzurze zgłoszone przez członków Oddziału Gdańskiego ZLP, grudzień 1980 r.” (il. 5). Dokument ten³⁸ najpierw pojawił się w formie załącznika do pisma Oddziału przesłanego 13 grudnia 1980 roku do Zarządu Głównego w Warszawie.

Zawartość protokołów i sprawozdań pozwala również na poznanie atmosfery panującej w Oddziale Gdańskim ZLP. Można przytoczyć wiele wypowiedzi poruszających ten temat, z których generalnie wynika, że istniały dość duże problemy ze zintegrowaniem środowiska. Prezesi wszystkich kolejnych Zarządów Oddziału – prędzej czy później – krytykowani byli za zbyt małą liczbę zwoływanych zebrań. Jednocześnie oni sami stawiali członkom Oddziału zarzut słabego uczestnictwa w tychże zebraniach i ogólnie bierną postawę. Niezbyt pochlebna opinia na te-

³⁵ PAN Biblioteka Gdańska, akc. rps 7527, k. 190–193.

³⁶ Telegram Prezesa Zarządu Głównego ZLP w Warszawie z 28 kwietnia 1964 roku w sprawie *Listu 34*; tamże, akc. rps 7557, k. 54.

³⁷ Tamże, akc. rps 7528, k. 13–27.

³⁸ Tamże, akc. rps 7588, k. 177–182; powtórnie tamże, akc. rps 7524, k. 99–107.

mat Oddziału Gdańskiego musiała dotrzeć do warszawskiego Zarządu Głównego już w połowie lat pięćdziesiątych, skoro przybyły na jedno z walnych zebrań³⁹ w Gdańsku delegat centrali Marian Toporowski wyznał bez ogródek, że w Warszawie krąży opinia, iż jest on – jak to określił – „martwym oddziałem”. Widocznie niewiele się od tego czasu zmieniło, skoro na walnym zebraniu⁴⁰ w listopadzie 1958 roku członkowie Oddziału zgłaszali krytyczne głosy na temat panującej w nim atmosfery. Wówczas prezes Lech Bądkowski zachęcał uczestników do działań realistycznych, bowiem – jak stwierdził – „środowisko gdańskich literatów osiągnęło dno regresu”.

Na ogólną atmosferę w Oddziale Gdańskim ZLP cieniem kładły się wszelkie wydarzenia polityczne, które w istniejącym systemie nie mogły pozostawać bez wpływu również na życie literackie. Od początku swojego istnienia przez Oddział przetaczały się też różne spory wynikające z różnic poglądów, postaw, wieku i osobowości twórców literatury, co nie oznacza, że nie było też momentów związkowej solidarności czy przejawów koleżeńskości. Przez długie lata członkowie Oddziału troszczyli się i wspierali niepełnosprawnego od urodzenia poetę Mieczysława Stryjewskiego, łącznie ze staraniami o umieszczenie go w placówce dla przewlekłe chorych. Wśród archiwaliów można odnaleźć dość obszerną korespondencję prowadzoną w tej sprawie przez wiele lat przez Stryjewskiego z biurem Oddziału. Niekiedy wsparcie wymagało odsunięcia na bok wzajemnych animozji, co miało miejsce w przypadku działań na rzecz uwolnienia Lecha Bądkowskiego⁴¹, odbywającego podróż na polskim statku „Djakarta” zatrzymanym na kanale sueskim podczas izraelsko-arabskiej wojny sześciodniowej w 1967 roku. Ówczesna prezes Oddziału Stanisława Fleszarowa-Muskat bardzo ofiarnie zabiegała o pomoc dla związkowego kolegi, mimo iż oboje nie darzyli się sympatią.

Zwarcie szeregów i wspólna linia obrony pojawiały się dość często w sytuacji, kiedy członkowie Oddziału bywali krytykowani przez lokalną prasę⁴² (il. 1), co – głównie w latach pięćdziesiątych – dotyczyło większości tytułów czasopism na Wybrzeżu. Wskazuje na to m. in. odpis pisma⁴³ z 20 października 1954 roku do redaktora naczelnego „Głosu Wybrzeża”, wydawcy dodatku literackiego „Dziękuję Fala”, z zarzutami o „niechętny i lekceważący stosunek redaktora »Dzie-

³⁹ Protokół walnego zebrania Oddziału Gdańskiego ZLP z 19.06.1955 r.; tamże, akc. rps 7527, k. 107.

⁴⁰ Protokół walnego zebrania Oddziału Gdańskiego ZLP z dnia 9.11.1958 r.; tamże, akc. rps 7527, k. 137–139.

⁴¹ Listy L. Bądkowskiego oraz telegram z 17 i 19 czerwca 1967 roku z prośbą o interwencję w sprawie jego repatriacji z Egiptu, gdzie utknął podczas wojny sześciodniowej na polskim statku. Przy tym informacje na temat działań podjętych przez S. Fleszarową-Muskat w dniach 14/17 czerwca 1967 roku; tamże, akc. rps 7563, k. 116, 117, 131, 132.

⁴² Protokół zebrania ogólnego Oddziału Gdańskiego ZLP 25 października 1953 roku z załączonym artykułem krytycznym na temat Oddziału („Głos Wybrzeża” 23.10.1953); tamże, akc. rps 7525, k. 44.

⁴³ Tamże, akc. rps 7538, k. 235.

wiątej Fali« do gdańskich literatów” oraz o wprowadzanie niekorzystnych dla nich zmian w profilu pisma (pojawienie się komiksów i literatury sensacyjnej). W kolejnej dekadzie odniósł się do podobnej kwestii również Lech Bądkowski w sprawozdaniach Zarządu Oddziału stwierdzając m. in.: »«Dziennik Bałtycki» i »Wieczór Wybrzeża« są do nas ustosunkowane niechętnie, nie ułatwiają nam pracy, nie pomagają nam w kontaktowaniu się ze społeczeństwem, wobec niektórych literatów stosują bojkot lub wręcz wrogą akcję»⁴⁴.

KORESPONDENCJA

Najliczniejszą grupę dokumentacji archiwalnej Oddziału Gdańskiego ZLP stanowi korespondencja prowadzona w latach 1948–1990, której w Pracowni Rękopisów przywrócono wcześniej zachwiany układ chronologiczny, z zachowaniem dawnego podziału kancelaryjnego na pisma wychodzące oraz przychodzące. Korespondencja została zgrupowana w 76 teczkach⁴⁵, na których zawartość składają się pisma w sprawie spotkań autorskich, stypendiów, nagród, konkursów literackich, wnioski o członkostwo w ZLP, a także o charakterze interwencyjnym oraz różnego typu zawiadomienia. Co oczywiste, przeważa wymiana pism prowadzona z Zarządem Głównym w Warszawie lub podległymi mu Komisjami. Dość liczna jest również korespondencja dotycząca innych instytucji życia politycznego, społecznego i kulturowego, a więc z samorządowymi Wydziałami Kultury oraz redakcjami różnych czasopism czy wydawnictw. Najmniej liczną grupę stanowią listy od nadawców indywidualnych, głównie członków Oddziału. Mimo śladów zdekompletowania, korespondencja ta nadal pozostaje niezwykle bogatym źródłem wszelkich informacji, a jej treść niejednokrotnie jest odbiciem ówczesnych wydarzeń, co stanowi również całkiem pokaźny fragment historii Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (PRL).

Szczególnie obfita korespondencja obrazuje historię wieloletnich zmagania Oddziału Gdańskiego ZLP z trudnościami na drodze do uzyskania własnego czasopisma. Aczkolwiek znacznie bardziej widoczne są tu ślady samych starań niż ich finalny efekt, to jednak można odnaleźć kilka przykładów, które w sposób dość klarowny oddają stan rzeczy. Za jeden z nich może posłużyć ciąg zdarzeń, które zapoczątkował telegram (il. 2) z 17 stycznia 1955 roku⁴⁶, przesłany przez prezesa ZLP, Leona Kruczkowskiego, z nakazem przerwania przygotowań do narady w sprawie pisma literacko-kulturalnego dla Polski Północnej, organizowanej przez Oddział. W zamierzeniu organizatorów narada miała dotyczyć nie tylko kwestii czasopisma, wcześniej więc rozesłano przyszłym uczestnikom tzw. „tezy referatu

⁴⁴ Sprawozdanie Zarządu Oddziału Gdańskiego ZLP za okres listopad 1960–listopad 1961; tamże, akc. rps 7521 k. 31.

⁴⁵ Zob. Aneks, akc. rps 7532–7606.

⁴⁶ PAN Biblioteka Gdańska, akc. rps 7541, k. 16.

programowego⁴⁷, które zawierały bardzo krytyczne spojrzenie na ówczesną politykę kulturową, określoną przez autorów mianem „mroźnego klimatu”. Odwołanie narady przysporzyło Oddziałowi wiele problemów, jednocześnie bowiem zaczęła się akcja przerzucania przez Zarząd Główny ZLP winy za nieprawomyślność. Zarzucano Oddziałowi brak wcześniejszych uzgodnień i wprowadzenie Zarządu w błąd przez przekazanie nieprawdziwej informacji o uzyskaniu zgody na zorganizowanie narady w Wydziale Kultury Komitetu Centralnego PZPR. W istocie delegatom Oddziału udało się spotkać z ówczesnym szefem wspomnianego wydziału, Stanisławem Ryszardem Dobrowolskim, który wprawdzie poświęcił gdańskim pisarzom zaledwie 15 minut, ale – jak później oświadczyli delegaci – wyraził zgodę na zorganizowanie narady. Niestety, sekretarz Prezydium Zarządu Głównego ZLP, Jan Maria Gisges, był odmiennego zdania i zasugerował, że żadnej akceptacji nie było. Z dalszej wymiany korespondencji wiadomo, że ostatecznie zmieniono charakter narady i jej zasięg, wyznaczając termin na 19 lutego, a tematykę ograniczając do spraw związanych z powstaniem pisma kulturalnego dla Pomorza. Jednocześnie poinformowano adresatów, iż narada dotycząca związków twórczych „odbędzie się oddzielnie”⁴⁸. Kiedy w marcu 1955 roku, po wielu staraniach, udało się wydać pierwszy numer planowanego periodyku „Kotwica”, to okazał się być ostatnim⁴⁹.

Dość dobrze udokumentowana pozostaje również sprawa związana z gdańską redakcją szczecińskiego tygodnika „Ziemia i Morze”⁵⁰, o czym może świadczyć zachowana korespondencja⁵¹ z roku 1956 oraz jedno ze sprawozdań Zarządu⁵² Oddziału. Z dokumentów tych wynika, że wewnątrz Oddziału Gdańskiego ZLP wybuchły spory w związku z obsadą lokalnej redakcji tego czasopisma, co spowodowało opóźnienia w jej utworzeniu. Na spory wewnętrzne nałożyła się ingerencja Komitetu Wojewódzkiego PZPR, któremu to Zarząd Oddziału przypisał spowodowanie kryzysowej sytuacji. Ostatecznie w lipcu 1956 roku powstał w Gdańsku oddział redakcji „Ziemi i Morza” z Lechem Bądkowskim w roli zastępcy redaktor

⁴⁷ „Tezy referatu przygotowanego na konferencję w sprawach twórczości kulturalnej – województw pomorskich, Gdańsk, 29.I.1955 r.”; tamże, akc. rps 7540, k. 34–36.

⁴⁸ Termin takiego odrębnego spotkania wyznaczono na 13 marca w Bydgoszczy. W rezultacie wielostopniowych spotkań z udziałem związków twórczych województwa bydgoskiego, gdańskiego, koszalińskiego i szczecińskiego podjęto różne postanowienia, które nie doczekały się realizacji w formie oczekiwanej przez uczestników tego przedsięwzięcia.

⁴⁹ Zob. Aneks, akc. rps 7615. Wydawcą czasopisma był Oddział Gdański ZLP i Komitet Wykonawczy Roku Jubileuszowego 500-lecia Powrotu Gdańska do Polski. W tym samym roku 1955 powstał bydgoski dwutygodnik „Pomorze”, który w założeniach miał być jednodniówką, a wychodził aż do roku 1972. Próby powołania gdańskiego oddziału redakcji „Pomorza” nie powiodły się.

⁵⁰ Tygodnik literacko-kulturalny powstał wiosną 1956 roku w Szczecinie, a jego pierwszym redaktorem została Maria Boniecka.

⁵¹ Pisma redakcji „Ziemia i Morze” z 19 kwietnia i 9 maja 1956 roku. PAN Biblioteka Gdańska, akc. rps 7542, k. 57, 63–64.

⁵² Sprawozdanie Zarządu Oddziału Gdańskiego ZLP za okres 19.06.1955–21.10.1956, k. 13–16; tamże, akc. rps 7521.

naczelniej Marii Bonieckiej. Niestety, już w grudniu 1956 roku wojewódzkie władze partyjne w Szczecinie usunęły ze stanowiska redaktor naczelną i wymieniły cały skład zespołu czasopisma. Ostatni numer tygodnika ukazał się w lipcu 1957 roku, dzieląc los podobny do innych tego typu czasopism zlikwidowanych wówczas w różnych regionach Polski.

Temat starań o literacko-kulturalne czasopismo w Gdańsku powracał wielokrotnie, co już w roku 1964 Maria Kowalewska skwitowała słowami: „Historią starań o takie pismo i różnych, mniej lub bardziej udanych, prób jego utworzenia można by wypełnić opasłe tomisko”⁵³. W reaktywowanym ZLP sprawa odżyła ponownie, na co wskazują kopie dwóch dokumentów załączone do protokołu zebrania ogólnego Oddziału Gdańskiego z 16 lutego 1987 roku. Jednym z nich jest ogólna informacja⁵⁴ o skutkach braku tego typu pisma, co podkreślono stwierdzając m. in.; „Po prostu Gdańsk na mapie kulturalnej kraju nie istnieje”. Drugi dotyczy wniosku o zezwolenie na wydawanie czasopisma „Nowe Litery”⁵⁵, jaki członkowie Oddziału wystosowali do Głównego Urzędu Kontroli Publikacji i Widowisk (GUKPiW) w Warszawie. Już samym tytułem pismo miało nawiązywać do wychodzącego w Gdańsku w latach 1962–1974 miesięcznika społeczno-kulturalnego „Litery”. Śladów realizacji tej inicjatywy nie odnaleziono.

Na kartach korespondencji utrwalona została również historia starań Oddziału Gdańskiego ZLP o uzyskanie własnego lokalu, począwszy od września 1949 roku aż do lat siedemdziesiątych. Siedzibą Oddziału był pierwotnie lokal użyczony przez Związek Autorów i Kompozytorów Scenicznych (ZAiKS) przy ul. Powstańców Warszawy 29 w Sopocie. ZAiKS pismem z 18 września 1961 roku⁵⁶ zawiadomił Oddział, że do 20 października musi opuścić zajmowane pomieszczenia ze względu na planowany remont budynku, który zostanie przeznaczony na Dom Pracy Twórczej. Wprawdzie ZAiKS zobowiązał się pokryć koszt przeprowadzki, ale dla Oddziału zaczął się okres tułaczki, który trwał ponad 10 lat. Początkowo zebrania odbywały się w prywatnych mieszkaniach członków Zarządu lub w mieszkaniu kierownika biura Oddziału Zofii Trojanowskiej. Zarząd podejmował różne starania o przydział nowego lokalu, ale napotykał na liczne przeszkody. W kwietniu 1963 roku, po różnych poszukiwaniach, biura Oddziału znalazły tymczasowe schronienie w części lokalu należącego do Gdańskiego Towarzystwa Przyjaciół Sztuki (GTPS) przy ul. Długiej 57. Dopiero w 1972 roku można było wreszcie wprowadzić się do stałego lokalu przy ul. Mariackiej 51/52 w Gdańsku. Z zachowanej korespondencji wynika, że już wkrótce podjęto starania o powiększenie przyznanego lokalu, lecz ze względu na liczne trudności w końcu z tego zrezygnowano. Z korespondencji pochodzą również informacje o kilkakrotnych włamaniach do siedziby Oddziału w latach osiemdziesiątych. Na użytek Wydziału

⁵³ M. Kowalewska, Wstęp, [w:] *Gdańsk literacki. Informator*, dz. cyt., s. 5–18.

⁵⁴ PAN Biblioteka Gdańska, akc. rps 7526, k. 121–122.

⁵⁵ Tamże, akc. rps 7602, k. 29–30; zob. też tamże, akc. rps 7526, k. 123–124.

⁵⁶ Tamże, akc. rps 7551, k. 169.

Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego w Gdańsku została sporządzona notatka służbowa⁵⁷ na temat wszystkich włamań w okresie od 31 marca do 29 sierpnia 1983 roku. Reakcją Urzędu było nakazanie dyrekcji WiMBP zabezpieczenie okna piwnicznego, przez które włamywali się złodzieje. Natomiast Oddział zobowiązano do umieszczenia na łamach prasy zawiadomienia o unieważnieniu skradzionych pieczętek. Po zmianach ustrojowych w 1989 roku, kiedy opłaty za utrzymanie lokalu w zabytkowej kamieniczce stały się dość wysokie, a fundusze Oddziału dalece niewystarczające, wydzierżawiono lokal prywatnemu właścicielowi na potrzeby galerii sztuki. Galeria, mimo iż cieszyła się dobrą opinią, po kilku latach zbankrutowała. Wówczas lokal został wydzierżawiony innej osobie, a na parterze dawnej siedziby Oddziału została urządzona kawiarnia „U literatów”, która funkcjonuje do dzisiaj.

Zbiór korespondencji to także źródło poznania podejmowanych przez Oddział Gdański ZLP różnych inicjatyw kulturalnych i społecznych. Warto wspomnieć, że w 1975 roku Oddział wystąpił do Prezydenta Miasta Gdańska z wnioskiem o wmurowanie tablicy pamiątkowej dla uczczenia pamięci Stanisławy Przybyszewskiej⁵⁸. Natomiast 20 lutego 1981 roku przesłano pismo⁵⁹ do Ministerstwa Kultury i Sztuki w sprawie cofnięcia zakazu wydawania w Polsce książek Günтера Grassa (oraz z propozycją podjęcia się ich publikacji przez Wydawnictwo Morskie). Na propozycję odpowiedział 16 kwietnia tego samego roku Naczelny Zarząd Wydawnictw w Warszawie⁶⁰, uznając, iż nic nie stoi na przeszkodzie, ażeby podjąć się tego zadania, co – jak wiadomo – dało pozytywne skutki⁶¹.

Nawet w czasie stanu wojennego, mimo zawieszenia działalności Oddziału, nadal podejmowane były wszelkiego typu starania związane z zabezpieczeniem warunków socjalno-bytowych pisarzy. Ślady tych starań można odnaleźć w korespondencji z tego okresu, pozbawionej wprawdzie cech formalnych, a więc pieczętek Oddziału. Tematyka warunków bytowych pisarzy gdańskich będzie przedmiotem nieco szerszego omówienia w dalszej części artykułu.

Korespondencja stanowi również bazę źródłową dla badań nad współpracą Oddziału Gdańskiego ZLP z instytucjami zagranicznymi. Z lat sześćdziesiątych pochodzą listy świadczące o zaopatrywaniu Oddziału w literaturę wydawaną na Zachodzie. Dotyczy to m. in. publikacji nadsyłanych przez paryską Księgarnię „Libella”, w tym – w ramach nieodpłatnego abonamentu – czasopisma „Le Figaro

⁵⁷ Tamże, akc. rps 7594, k. 85.

⁵⁸ Tablicę pamiątkową Stanisławy Przybyszewskiej (1901–1935) odsłonięto w roku 1977 w sąsiedztwie budynku dawnego Gimnazjum Polskiego. W 2004 roku metalowa tablica została skradziona, ale 10 czerwca 2010 roku nastąpiło odsłonięcie repliki tablicy (tym razem wykonanej z żywicy).

⁵⁹ Tamże, akc. rps 7590, k. 43–44.

⁶⁰ Tamże, akc. rps 7591, k. 65.

⁶¹ Wydawnictwo Morskie wydało tzw. gdańską trylogię: *Blaszany bębenek* (1991), *Kot i mysz* (1982), *Psie lata* (1990), a także *Wiersze wybrane* (1986), *Wróżby kumaka* (1992), *Z dziennika ślimaka* (1991).

Litteraire”. Niestety, wiele wydanych na Zachodzie publikacji nie dotarło do adresata z powodu zatrzymania przez cenzurę. Zachowała się też korespondencja dokumentująca współpracę Oddziału z leningradzkim oddziałem Związku Pisarzy ZSRR, zapoczątkowaną w roku 1974 próbą podpisania umowy o wymianie zagranicznej⁶². Od 1985 roku kontakty ożywiły się w związku ze wspólnymi planami wydawniczymi⁶³, co przełożyło się na wydanie w Leningradzie dwa lata później antologii⁶⁴ poezji i prozy gdańskich pisarzy w języku rosyjskim. Ponadto zachowała się umowa o współpracy dotycząca kontaktów gdańsko-leningradzkich zawarta 23 października 1987 roku⁶⁵.

W ramach współpracy zagranicznej Oddział Gdański ZLP podejmował także zagranicznych gości, którymi należało się zająć na polecenie Zarządu Głównego. Przyjmowano wizyty pisarzy m. in. z Rumunii, Bułgarii, Węgier, Mongolii i Jugosławii, a delegaci Oddziału towarzyszyli dwukrotnie odwiedzinom⁶⁶ Güntera Grassa w Gdańsku i Gdyni, wiosną i jesienią 1972 roku.

Współpracę Oddziału Gdańskiego głównie z krajowymi instytucjami i organizacjami dokumentuje zawartość teczek archiwaliów z lat 1948–1987⁶⁷, w której znalazły się materiały dotyczące różnych narad, spotkań, rezolucji czy projektów podejmowanych wspólnie m. in. z Centralną Radą Związków Zawodowych, Gdańskim Towarzystwem Przyjaciół Sztuki, „Domem Książki”, Sekcją Conradowską Towarzystwa Przyjaciół Centralnego Muzeum Morskiego w Gdańsku czy Zrzeszeniem Kaszubsko-Pomorskim.

AKTA OSOBOWE I DOKUMENTACJA DZIAŁALNOŚCI

Ważną część dokumentacji archiwalnej Oddziału Gdańskiego stanowi ewidencja osobowa w postaci ankiet personalnych członków i kandydatów ZLP za lata 1950–1990⁶⁸. Występujące w niej braki nie zawsze są łatwe do wychwycenia. Jednak jest to dostrzegalne w zestawieniu z korespondencją, w której znalazły się

⁶² Pismo Oddziału Gdańskiego z 26 października 1974 roku do Komisji Zagranicznej Zarządu Głównego ZLP w sprawie nawiązania bezpośrednich kontaktów Oddziału Gdańskiego z pisarzami leningradzkimi i prośbą o podpisanie umowy o wymianie zagranicznej; tamże, akc. rps 7576, k. 190.

⁶³ Pisma Oddziału Gdańskiego w sprawie wydania antologii z 20 marca i 16 kwietnia 1985 roku; tamże, akc. rps 7598, k. 39, 48. Pismo Oddziału Gdańskiego 27 maja 1986 roku; tamże, akc. 7600 k. 61. Pismo ZAiKS-u z 8 lipca 1988 roku, tamże, akc. rps 7605, k.83.

⁶⁴ *Jantarnoe Pobereż' e. Stichi i proza gdańskich pisatelej*. Sostavitel' Evgenij Viktorovič Nevjakin, Leningrad 1987 [transl. z jęz. ros.].

⁶⁵ PAN Biblioteka Gdańska, akc. rps 7531, k. 277.

⁶⁶ Oddział Gdański gościł Güntera Grassa od 29 marca do 5 kwietnia 1972 roku. W dniach 9–10 października tego samego roku pisarz odwiedził również Gdynię w asyście dwóch członków Oddziału Gdańskiego – Bolesława Faca i Michała Misiornego,

⁶⁷ Zob. Aneks, akc. rps 7531.

⁶⁸ Zob. tamże, akc. rps 7529 (t.1); akc. rps 7530 (t. 2).

informacje o przystąpieniu poszczególnych osób do ZLP. Stąd nawet na podstawie tej niepełnej dokumentacji można ustalić, że przez ponad 40 lat istnienia do Oddziału przystąpiło ponad 110 literatów. Wśród zachowanych ankiet występuje zaledwie 88 sylwetek pisarzy. Z pewnością część ankiet została wycofana przez samych zainteresowanych, zarówno tych, którzy przenieśli się do innych oddziałów w związku ze zmianą miejsca pobytu, jak i tych, którzy po roku 1983 postanowili opuścić ZLP. Nieznany jest też los ankiet kilku twórców, którzy (prawdopodobnie) byli przedmiotem opracowań, a autorzy piszący na ich temat zapewne nie zwrócili wykorzystanej dokumentacji. Na próżno więc szukać nie tylko ankiet osób krótkotrwale związanych z Oddziałem, jak np. Zbigniew Herbert, Leszek Herdegen, Maciej Słomczyński (pseud. Joe Alex), czy Maria Szpyrkówna, ale także wieloletnich jego członków w osobach Gustawa Olechowskiego, Augustyna Necta, czy Mieczysława Zydlera. Być może któryś z wymienionych powodów sprawił, że w cytowanej już publikacji Anny Flisikowskiej – mimo iż powstała w oparciu o materiały archiwalne – zostały zupełnie pominięte nazwiska dwojga członków Oddziału działających od początku jego istnienia: Gustawa Olechowskiego⁶⁹ i Marii Szpyrkówny⁷⁰.

Z działalnością Zarządu Oddziału Gdańskiego ZLP, jak i jego członków, wiąże się również dokumentacja dotycząca organizacji kilku ważnych wydarzeń kulturalnych będących udziałem Oddziału. Należą do niej m. in. materiały związane z XI Walnym Zjazdem Delegatów ZLP⁷¹ zwołanym w Gdańsku w 1960 roku, a także z tzw. Gdańskimi Spotkaniami Literackimi Polsko-Skandynawskimi⁷² z lat 1965–1968, których organizacją była inicjatywą własną środowiska gdańskiego. Zachowała się też dość duża liczba materiałów dotyczących XII Zjazdu Pisarzy Ziemi Zachodnich i Północnych⁷³ z 1–3 września 1969 roku, połączonego z obchodami na Westerplatte 40. rocznicy wybuchu II wojny światowej. Wśród archiwaliów odnalazły się również materiały tzw. Dekad Pisarzy Wybrzeża⁷⁴ z lat 1970–1986, organizowanych przez Oddział we współpracy z WiMBP i „Domem Książki” w Gdańsku. XVII Dekadę Pisarzy Wybrzeża w roku 1986 postanowiono połączyć z obchodami jubileuszu 40-lecia Oddziału, co okazało się źródłem zadrażnień z niezrzeszonymi w reaktywowanym ZLP pisarzami. Połączenie obu imprez uznano za nietakt wobec całego środowiska literackiego w Gdańsku, a organizatorom imprezy wytknięto bezzasadne podszywanie się pod ZLP sprzed

⁶⁹ Mowa o dr Gustawie Olechowskim (1874–1959), przedwojennym publicyście, powieściopisarzu i pracowniku służby zagranicznej, który przybył do Gdańska z Warszawy w 1945 roku. W Gdańsku był tłumaczem, korepetytorem języków obcych, także bibliotekarzem i kierownikiem biura Oddziału Gdańskiego ZLP. Por. Tyrowicz M., *Olechowski Erazm Gustaw*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 23, red. nac. E. Rostworowski, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1978, s. 734–737.

⁷⁰ Zob. przypis 26.

⁷¹ Zob. Aneks, akc. rps 7608.

⁷² Zob. tamże, akc. rps 7609.

⁷³ Zob. tamże, akc. rps 7610.

⁷⁴ Zob. tamże, akc. rps 7611.

1983 roku. Zorganizowanie tego jubileuszu wzbudziło szereg protestów i złośliwych sugestii⁷⁵, łącznie z propozycją obchodów – co najwyżej – 3-lecia istnienia lub 40-lecia, ale dopiero w 2023 roku. W rezultacie XVII Dekada Pisarzy Wybrzeża okazała się ostatnią.

Oddział Gdański ZLP był również organizatorem Gdańskiego Konkursu Poetyckiego w 1974 roku⁷⁶, co sprawiło, że zebrała sięteczka zawierająca blisko 300 kart wierszy opatrzonych godłami konkursowymi, nadesłanymi przez 19 autorów. Znalazły się tu również materiały załącznikowe dotyczące spraw organizacyjnych związanych z konkursem z lat 1971–1972.

Wśród zgromadzonych materiałów na uwagę zasługuje również dokumentacja obrazująca sytuację zawodową pisarzy gdańskich na tle rynku wydawniczego po 1983 roku⁷⁷. Ważnym źródłem jest tu m. in. ankieta członków Oddziału z 1984 roku na temat ich współpracy z wydawnictwami, głównie z Wydawnictwem Morskim i Krajową Agencją Wydawniczą. Przy tej okazji warto dodać, że gdańskie środowisko literackie przez całe dziesięciolecie zabiegało o większe możliwości publikowania, także u lokalnych wydawców, co nie zawsze przynosiło oczekiwane rezultaty. Zgromadzona dokumentacja wskazuje, że współpraca z innymi mediami też nie zawsze układała się pomyślnie.

Z działalnością Oddziału Gdańskiego ZLP związane są również wszelkiego typu opracowania, materiały redakcyjne i warsztatowe oraz luźne utwory literackie bądź ich fragmenty autorstwa członków Oddziału z lat 1958–1990⁷⁸. Należy do nich m. in. tekst wspomnianego wcześniej informatora bio-bibliograficznego⁷⁹ opracowanego przez Michała Misiornego, zawierającego 45 sylwetek gdańskich twórców. Zachowały się również 2 teczki materiałów ilustracyjnych do planowanego czasopisma literackiego „Kotwica”. Jak już wspomniano, opublikowano jedynie wydanie specjalne w 1955 roku⁸⁰. Niewiele dłuższy był żywot czasopisma „Wodnik”⁸¹, którego dwa pierwsze numery, wydane przez Polskie Stowarzyszenie Wychowania Morskiego „Wodnik”, ukazały się w Gdyni w roku 1991. Materiały dotyczące tego pisma, w postaci arkuszy korektorskich do numeru 2 (il. 6) oraz ilustracji do niepublikowanego numeru 3, znalazły się wśród archiwaliów

⁷⁵ Pisma z dnia 15, 18 i 23 września 1986 r. z protestami i oświadczeniami byłych członków ZLP – J. Afanasjewa, S. Załuskiego i Z. Żakiewicza w sprawie nieuzasadnionych obchodów czterdziestolecia Oddziału Gdańskiego ZLP w 1986 roku; PAN Biblioteka Gdańska, akc. rps 7601 k. 63–65.

⁷⁶ Zob. Aneks, akc. rps 7614. Skład jury konkursu i nazwiska laureatów w pismach z 26 czerwca i 23–24 września 1974 r. do Wydziału Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego w Gdańsku; PAN Biblioteka Gdańska, akc. rps 7576, k. 127 i k. 165–166.

⁷⁷ Zob. Aneks, akc. rps 7627.

⁷⁸ Zob. tamże, akc. rps 7616.

⁷⁹ PAN Biblioteka Gdańska, akc. 7617 k. 1–85. Zawiera kopię maszynopiśmienną późniejszego informatora wydanego drukiem pt. *Pisarze gdańscy. Informator* w 1969 roku. Por. przypis 2.

⁸⁰ Zob. Aneks, akc. rps 7615. Zawiera m. in. rysunki, fotokopie, klisze metalowe. Dwa egzemplarze czasopisma znajdują się w zbiorach Biblioteki Gdańskiej (sygn. IV 02864 i IV 02959)

⁸¹ Zob. tamże, akc. rps 7618.

Oddziału w związku z uczestnictwem jego członków w pracach redakcyjnych⁸². Dotyczy to zarówno osoby redaktora naczelnego Andrzeja Kuczery, jak i wchodzącego w skład zespołu redakcyjnego Lesława Furmaga (w ZLP odpowiednio od 1988 i od 1977 roku).

Wśród archiwaliów dotyczących działalności Oddziału Gdańskiego ZLP znalazły się również materiały związane z działalnością kół i klubów, z którymi Oddział współpracował, niekiedy również im patronował.

W postaci odrębnej teczki zachowała się fragmentaryczna dokumentacja Koła Młodych⁸³, które – jak wspomniano powyżej – istniało już od października 1950 roku (w marcu 1957 roku rozwiązane, przywrócone w 1969 roku). Pierwsze zachowane materiały dotyczą dopiero roku 1955, a kolejne pochodzą z lat 1973–1986. Wśród nich możemy odnaleźć m. in. podania 27 młodych twórców o przyjęcie do Koła z lat 1973–1982, kilka protokołów z zebrań, listy członków i kandydatów z lat 1976–ok.1981, a także rezolucję popierającą postulaty robotników Trójmiasta z 19 sierpnia 1980 roku, opatrzoną podpisami członków Koła Młodych. Nieco rozproszonych informacji na temat działalności Koła Młodych znajduje się również w sprawozdaniach, jak i korespondencji Oddziału.

W przeciwieństwie do Koła Młodych, nie posiada odrębnej teczki Klub Literacki Młodych istniejący od maja 1963 roku, materiały bowiem na temat jego działalności zostały dość mocno przetrzebione, a zachowana część nosi ślady przekładania i przypadkowego dorzucania do innych teczek. Stąd odtworzenie dziejów tego Klubu możliwe jest tylko we fragmentach. Zachowane informacje pochodzą z lat 1965–1968 i można je odnaleźć w treści korespondencji samego Oddziału lub w załącznikach przy niej występujących. Dotyczy to pism przychodzących, wśród których znajduje się informacja o decyzji Zarządu Głównego z 6 listopada 1965 roku w sprawie rozdziału środków finansowych na rzecz Klubu Literackiego Młodych w Gdańsku⁸⁴ czy też załączonego rocznego planu pracy Klubu w piśmie z 13 kwietnia 1967 roku⁸⁵. Wśród korespondencji znajduje się także wniosek ówczesnego prezesa Klubu Kazimierza Sopucha o przyjęcie w poczet członków ZLP⁸⁶; można również ustalić, że Klub Literacki Młodych pod tą właśnie nazwą i pod wspomnianym wyżej patronatem Oddziału oraz GTPS przetrwał do końca 1968 roku⁸⁷.

⁸² Brulion protokołu zebrania Oddziału Gdańskiego z 18.01.1991 r. dotyczący m. in. współpracy z redakcją „Wodnika”; PAN Biblioteka Gdańska, akc. rps 7526, k. 195–198.

⁸³ Zob. Aneks, akc. rps 7607. Zob. też Sprawozdanie opiekuna Koła Młodych, Mieczysława Zydlera, przygotowane na walne zebranie Oddziału Gdańskiego ZLP w dniu 15.XI.1953 r.; PAN Biblioteka Gdańska, akc. rps 7527 k. 81–83.

⁸⁴ Tamże, akc. rps 7559, k. 246.

⁸⁵ Tamże, akc. rps 7563, k. 85.

⁸⁶ Pismo z 14.03.1967 r.; tamże, akc. rps 7562, k. 78 wraz z monitem z 7.12.1968 r.; tamże, akc. rps 7564, k. 232.

⁸⁷ Pismo Oddziału Gdańskiego ZLP z 28 listopada 1968 roku do Wydziału Kultury WRN w Gdańsku w sprawie wystawienia delegacji członkom KLM biorącym udział w Zjeździe Młodych Literatów w Poznaniu; tamże, akc. rps 7564 k. 221.

Kolejna grupa archiwaliów, tym razem w postaci odrębnej-teczki, dotyczy działalności Klubu Literackiego⁸⁸ – o odmiennym profilu niż wyżej opisany – który działał w latach 1972–1977. Zachowały się protokoły zebrań, kilka sprawozdań, dość liczna dokumentacja finansowa, wykazy gości zapraszanych do Klubu oraz korespondencja. Na czele Rady Klubu Literackiego, powołanej przez Zarząd Oddziału, stanął Lech Bądkowski, a na stanowisku instruktora (początkowo pod nazwą: organizator imprez klubowych) zatrudniono Joannę Konopacką. W lokalu kawiarni przy ul. Mariackiej 51/52 organizowano wszelkiego typu spotkania dyskusyjne z literatami, artystami, naukowcami z całego kraju oraz członkami Oddziału, których książki ukazały się właśnie na rynku wydawniczym. Klub prowadził odrębne rozliczenia finansowe, własną sprawozdawczość i korespondencję, a gościli w nim m. in.: Stanisław Dygat, Zbigniew Herbert, Urszula Koziół, Artur Międzyrzecki czy Kazimierz Brandys, na co wskazują zachowane rachunki ze spotkań autorskich. Właściwą działalność Klub zakończył pod koniec 1976 roku.

Znacznie skromniej przedstawia się dokumentacja działającego w latach 1977–1983 Klubu Krytyki Literackiej⁸⁹, któremu przewodniczyła Małgorzata Czermińska. Zachowały się fragmenty materiałów archiwalnych w postaci notatek z zebrania założycielskiego oraz korespondencji.

Działalność Podstawowej Organizacji Partyjnej PZPR⁹⁰ w ramach Oddziału Gdańskiego ZLP przedstawiają 4 teczki niekompletnych materiałów archiwalnych z lat 1963–1989. Zachowało się ponad 50 protokołów różnych zebrań, kilka sprawozdań i planów pracy oraz fragment korespondencji, materiały ewidencyjne dotyczące członków partii, także materiały propagandowe. Jednym z ważniejszych dokumentów jest protokół otwartego zebrania POP z 16 stycznia 1971 roku⁹¹, na które zostali zaproszeni wszyscy członkowie Oddziału, z inicjatywy ówczesnego I Sekretarza POP Stanisława Goszczurnego. Przedmiotem bardzo burzliwej dyskusji były niedawne wydarzenia grudniowe 1970 roku. Udział w spotkaniu wzięli też przedstawiciele Komitetu Wojewódzkiego PZPR.

DOKUMENTACJA FINANSOWO-KSIĘGOWA

Jakby na uboczu spraw związanych z życiem literackim pozostają archiwalia dotyczące spraw finansowo-księgowych Oddziału Gdańskiego ZLP za lata 1946–1993⁹². Ich rodzaj i zakres czasowy w świetle klasyfikacji archiwalnej⁹³ to akta kategorii „B”, które podlegają tzw. brakowaniu. Jednak materiały te umiejscowione w zbiorach bibliotecznych zasługują na zachowanie. Dokumentacja – oprócz wy-

⁸⁸ Zob. Aneks, akc. rps 7612.

⁸⁹ Zob. tamże, akc. rps 7613.

⁹⁰ Zob. tamże, akc. rps 7628–7631.

⁹¹ PAN Biblioteka Gdańska, akc. rps 7628, k. 105–114.

⁹² Zob. Aneks, akc. rps 7619–7623.

⁹³ Cz. Kolarz, dz. cyt., s. 74–84.

mienianej już wcześniej Księgi Kasowej z lat 1946–1948 – liczy 8 teczek w postaci raportów finansowych, preliminarzy i planów budżetowych, deklaracji rozliczeń z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) oraz 12 ręcznie zapisanych zeszytów rejestru wydatków dotyczących honorariów autorskich, składek, stypendiów, zasiłków czy nagród. Szczególnie te ostatnie mają ścisły związek z sytuacją socjalno-bytową członków Oddziału. W tym aspekcie należy także wymienić 3 teczki dokumentacji z lat 1961–1990⁹⁴. Pierwsza z nich zawiera materiały dotyczące wynagrodzeń twórców, stypendiów, zaopatrzenia emerytalnego i innych spraw socjalnych oraz opracowaną w latach 1981–1982 ankietę⁹⁵ na temat aktualnej sytuacji bytowej członków Oddziału. Pytania zawarte w ankiecie dotyczą stanu zdrowia twórcy, jego sytuacji rodzinnej, materialnej oraz najpilniejszych potrzeb związanych z pomocą – jak to określono – pieniężną lub niematerialną. Odpowiedzi udzieliło 25 osób, z których zaledwie 5 nie zgłaszało żadnych dodatkowych potrzeb. Druga teczka zawiera wybrane egzemplarze czasopism prawnych zawierających rozporządzenia dotyczące twórców z lat 1964–1994. Wymienioną grupę materiałów zamyka teczka z dość charakterystyczną dla czasów PRL dokumentacją z lat 1976–1977 oraz 1983–1989, zawierającą ewidencję zaopatrzenia w bony (bilety) towarowe, kartki żywnościowe i produkty z zagranicznych darów (tzw. rozdzielnik). O zajmowaniu się przez Oddział w czasie stanu wojennego rozdzielnictwem produktów pochodzących z darów zagranicznych świadczą zachowane imienne wykazy z nazwami pobranych produktów wydanych gdańskim literatom w ciągu roku 1982.

Archiwalia dotyczące sytuacji socjalno-bytowej pisarzy gdańskich, zawarte w wyżej omówionej grupie materiałów Oddziału Gdańskiego ZLP, w żaden sposób nie wyczerpują zagadnienia, tematyka ta przewija się bowiem wielokrotnie także w innych dokumentach. Większość tego rodzaju materiałów pochodzi z epoki PRL, kiedy status pisarzy był dość wysoki i należeli oni do ówczesnych elit, niezależnie nawet od indywidualnej kondycji finansowej. W czasach, kiedy dostępność różnych, nawet podstawowych produktów bywała bardzo ograniczona, możliwość wejścia w ich posiadanie, za pośrednictwem Oddziału, czyniła pisarzy osobami uprzywilejowanymi.

Osobną kwestię stanowiły dochody twórców literatury, z których większość utrzymywała się wyłącznie z pracy pisarskiej, co oznaczało nie tylko nieregularne, ale także najczęściej niezbyt wysokie dochody. W najgorszej sytuacji byli przedstawiciele przedwojennego pokolenia. W korespondencji Oddziału zachowało się sporo pism świadczących o prawdziwej walce o przetrwanie kilku reprezentantów tej generacji, m. in. wspomnianego już Gustawa Olechowskiego, który doprowadzony do rozpaczki brakiem środków do życia pisał m. in.: „Nędza w domu piszczy [...], nie wypadałoby jakoś, żeby stary pisarz umarł w Polsce

⁹⁴ Zob. Aneks, akc. rps 7624–7626.

⁹⁵ Ankieta powstała na potrzeby Komisji Socjalnej ZLP.

z głodu⁹⁶. Problemy życiowe członków Oddziału ujawniały się również w postaci zaległości w opłacaniu składek członkowskich, które niekiedy umarzano z powodu wyjątkowo trudnej sytuacji finansowej twórcy.

Pewną możliwość poprawienia finansów dawały wszelkiego rodzaju spotkania autorskie, za które pisarze otrzymywali niezbyt wysokie honoraria. Poza spotkaniami autorskimi źródłem utrzymania były również, a niekiedy przede wszystkim, różnego typu stypendia. W archiwaliach Oddziału można odnaleźć załącznik do protokołu⁹⁷ posiedzenia Komisji Rewizyjnej, zawierający informacje o dochodach członków gdańskiego oddziału w latach 1966–1968, pochodzących zarówno z wszelkiego typu spotkań autorskich jak i stypendiów oraz zasiłków uzyskanych z Zarządu Głównego ZLP.

Niewątpliwym przywilejem, szczególnie na tle różnego typu obostrzeń i zakazów obowiązujących w PRL-u, była możliwość korzystania przez członków ZLP z wyjazdów zagranicznych. Co jakiś czas Zarząd Główny przysyłał różne propozycje zagranicznych wczasów, wycieczek i stypendiów. Z dokumentacji Oddziału wynika, że wielu gdańskich twórców korzystało z takich możliwości. Niekiedy bywały to krótkotrwałe wypadki do zaprzyjaźnionych tzw. „demoludów”, ale bywały też podróże w odleglejsze rejony świata. Podania o przydział dewiz, o które w tamtych czasach nie było łatwo, trzeba było kierować do Komisji Zagranicznej Zarządu Głównego w Warszawie. Jednak nie można zapominać, że ZLP w zamian za rozdzielane przywileje oczekiwał od pisarzy, nie wspominając nawet o twórczości pozostającej w zgodzie z ówczesną ideologią i polityką, także gotowości do współpracy z władzami w rozmaitych dziedzinach. Z korespondencji Oddziału wynika, że członkowie ZLP od początku byli wręcz zarzucani propozycjami udzielania wsparcia, głównie finansowego, na rzecz różnego typu akcji, łącznie z akcjami o wymiarze międzynarodowym⁹⁸.

Zespół przekazanych do zbiorów PAN Biblioteki Gdańskiej archiwaliów zamykają dwie teczki luźnych materiałów zgromadzonych przez Oddział Gdański ZLP. Jedna z nich jest zbiorem⁹⁹ wycinków prasowych z gazet Wybrzeża oraz różnych czasopism ogólnopolskich poświęconych życiu kulturowemu w Polsce drugiej połowy XX wieku (z dodaniem luźnych druków reklamowych z początku lat dziewięćdziesiątych). Druga z wymienionych teczek, to typowe tzw. varia¹⁰⁰, na które składają się druki zaproszeń, ozdobne karty okolicznościowe, wzory różnych formularzy będących w użytkowaniu Oddziału, a nawet rysunek tuszem.

⁹⁶ Pismo Zarządu Oddziału, dotyczące listu Gustawa Olechowskiego z 12.02.1954 r. przesłanego do Zarządu Głównego ZLP w Warszawie; PAN Biblioteka Gdańska, akc. rps 7538, k. 37.

⁹⁷ Protokół Komisji Rewizyjnej z 31.12.1968 r.; tamże, akc. rps 7522 k. 40–43.

⁹⁸ W marcu 1952 roku Zarząd Główny apelował o zbiórkę pieniędzy na środki lecznicze dla ludności Korei; w roku 1966 reportażystka Monika Warnęska apelowała o udział literatów w akcji honorowego krwiodawstwa na rzecz walczącego Wietnamu.

⁹⁹ Zob. Aneks, akc. rps 7632.

¹⁰⁰ Tamże, akc. rps 7633.

Kończąc omawianie dokumentacji archiwalnej Oddziału Gdańskiego ZLP można wyrazić żal, że zespół ten uległ zdekompletowaniu, ale też mieć nadzieję, że ocalała część zawartej w nim historii posłuży przyszłym badaczom do uzupełnienia wiedzy na temat dziejów życia kulturalnego w powojennym Gdańsku.

BIBLIOGRAFIA

ŹRÓDŁA

PAN Biblioteka Gdańska, akc. rps 7518–7633.

LITERATURA

- Batora K., *Szpyrkówna (Horska-Szpyrkówna) Maria*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 49, red. nac. A. Romanowski, Warszawa–Kraków 2013–2014, s. 45–47.
- Dorobek twórczy Pisarzy Wybrzeża Gdańskiego 1945–1980*, oprac. J. Chilla, T. Radziszewska, A. Woźniak, Gdańsk 1981.
- Flisikowska A., *Gdańsk literacki. Od kontrolowanego do wolnego słowa (1945–2005)*, Gdańsk 2011 (Księga Pisarzy Gdańskich, t. 3).
- Gdańsk literacki. Informator o gdańskim środowisku literackim*, oprac. M. Kowalewska, Gdynia 1964.
- Gdańsk w literaturze. Bibliografia od roku 997 do dzisiaj*, t. 5: 1945–1979, red. L. Rybicki, Gdańsk 2007; t. 6: 1980–1989, red. L. Rybicki, Gdańsk 2010.
- Kolarz Cz., *Archiwa zakładowe i składnice akt. Poradnik*, Bydgoszcz 2001.
- Pisarze gdańscy. Informator*, oprac. M. Misiorny, Gdańsk 1969.
- Pisarze Pomorza Gdańskiego. Informator biograficzno-bibliograficzny*, [1], oprac. J. Bożychowski [E. Puzdrowski], Gdańsk 1975, [2] Suplement: *Twórczość pisarzy Wybrzeża w latach 1975–1978*, oprac. J. Chilla, A. Woźniak, Gdańsk 1978.
- Tyrowicz M., *Olechowicki Erazm Gustaw*, [w:] *Polski Słownik Biograficzny*, t. 23, red. nac. E. Rostrowski, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1978, s. 734–737.

ANEKS

WYKAZ NUMERÓW AKCESJI ARCHIWALIÓW ODDZIAŁU
GDAŃSKIEGO ZLP W ZBIORACH PAN BIBLIOTEKI GDAŃSKIEJ

- Akc. rps 7518** Materiały dotyczące spraw organizacyjnych ZLP i jego reaktywacji. Fragmenty za lata 1962–1990 i b.d.
- Akc. rps 7519** Protokoły posiedzeń Zarządu Oddziału Gdańskiego ZLP (ZZLP) za lata 1946–1966 [brak protokołów z lat 1955, 1957–1959].
- Akc. rps 7520.** Protokoły posiedzeń Zarządu Oddziału Gdańskiego ZLP za lata 1967–1989 [brak protokołów z lat 1980–1983].
- Akc. rps 7521** Sprawozdania z działalności Zarządu Oddziału Gdańskiego ZLP, wnioski, uwagi, postulaty, komunikaty i inne materiały za lata 1950–1989 [brak sprawozdań za lata 1965, 1971, 1981–1986].
- Akc. rps 7522.** Protokoły posiedzeń Komisji Rewizyjnej Oddziału Gdańskiego ZLP za lata 1948–1988 [brak protokołów z lat 1977, 1981–1983].
- Akc. rps 7523.** Dokumentacja działalności Sądu Koleżeńskiego przy Gdańskim Oddziale ZZLP. Fragmenty za lata 1947–1948 i 1963.
- Akc. rps 7524.** Sprawozdania Gdańskiego Oddziału ZLP za lata 1946–1971 oraz biuletyny, referaty, szkice, projekty i wypowiedzi członków Oddziału za lata 1949–1987 [brak sprawozdań za lata 1948, 1950, 1951, 1954–1958, 1966–1968].
- Akc. rps 7525.** Protokoły zebrań ogólnych (informacyjnych, plenarnych, przedwyborczych) Oddziału Gdańskiego ZLP (ZZLP) za lata 1947–1979 [brak protokołów z lat 1958–1960, 1962, 1968–1970, 1977].
- Akc. rps 7526.** Protokoły zebrań ogólnych Oddziału Gdańskiego ZLP za lata 1980–1991 [brak protokołów z lat 1982, 1983, 1990].
- Akc. rps 7527.** Protokoły walnych (wyborczych) zwyczajnych i nadzwyczajnych zebrań Oddziału Gdańskiego ZLP za lata 1946–1965.
- Akc. rps 7528.** Protokoły walnych (wyborczych i sprawozdawczo-wyborczych) zebrań Oddziału Gdańskiego ZLP za lata 1966–1989 [brak protokołów z lat 1967, 1970, 1972–1974, 1976, 1977, 1982, 1983, 1985, 1988].
- Akc. rps 7529.** Ankiety personalne członków i kandydatów Gdańskiego Oddziału ZLP z załącznikami. Lit. A–M (lata 1950–1989).
- Akc. rps 7530.** Ankiety personalne członków i kandydatów Gdańskiego Oddziału ZLP. Lit. N–Ż + imienne wykazy zbiorcze (lata 1950–1990).
- Akc. rps 7531.** Materiały dot. współpracy Oddziału Gdańskiego ZLP z różnymi instytucjami i organizacjami krajowymi oraz zagranicznymi w latach 1948–1987.
- Akc. rps 7532.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma przychodzące za rok 1948/49 [brak korespondencji z miesięcy styczeń–październik, grudzień 1948].
- Akc. rps 7533.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma wychodzące za rok 1949.
- Akc. rps 7534.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma wychodzące i przychodzące za rok 1950/51. Fragmenty.
- Akc. rps 7535.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma przychodzące i wychodzące za I półrocze roku 1952 (styczeń–czerwiec).
- Akc. rps 7536.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma przychodzące i wychodzące za II półrocze roku 1952 (lipiec–grudzień).
- Akc. rps 7537.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma przychodzące i wychodzące za rok 1953 (10.02–31.12.53).
- Akc. rps 7538.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma wychodzące za rok 1954.
- Akc. rps 7539.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma przychodzące za rok 1954.
- Akc. rps 7540.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma wychodzące za rok 1955.

- Akc. rps 7541.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma przychodzące za rok 1955.
- Akc. rps 7542.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma przychodzące oraz fragment pism wychodzących za rok 1956.
- Akc. rps 7543.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma wychodzące oraz fragment pism przychodzących za rok 1957.
- Akc. rps 7544.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma wychodzące za rok 1958.
- Akc. rps 7545.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma przychodzące za rok 1958.
- Akc. rps 7546.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma wychodzące za rok 1959.
- Akc. rps 7547.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma przychodzące za rok 1959.
- Akc. rps 7548.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma wychodzące za rok 1960.
- Akc. rps 7549.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma przychodzące za rok 1960.
- Akc. rps 7550.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma wychodzące za rok 1961.
- Akc. rps 7551.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma przychodzące za rok 1961.
- Akc. rps 7552.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma wychodzące za rok 1962.
- Akc. rps 7553.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma przychodzące za rok 1962.
- Akc. rps 7554.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma wychodzące za rok 1963.
- Akc. rps 7555.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma przychodzące za rok 1963.
- Akc. rps 7556.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma wychodzące za rok 1964.
- Akc. rps 7557.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma przychodzące za rok 1964.
- Akc. rps 7558.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma wychodzące za rok 1965.
- Akc. rps 7559.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma przychodzące za rok 1965.
- Akc. rps 7560.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma wychodzące za rok 1966.
- T. 1: styczeń–czerwiec 1966; T. 2: lipiec–grudzień 1966.
- Akc. rps 7561.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma przychodzące za rok 1966.
- Akc. rps 7562.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma wychodzące za rok 1967.
- Akc. rps 7563.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma przychodzące za rok 1967.
- Akc. rps 7564.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma wychodzące za rok 1968.
- Akc. rps 7565.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma przychodzące za rok 1968.
- Akc. rps 7566.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma wychodzące za rok 1969.
- Akc. rps 7567.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma przychodzące za rok 1969.
- Akc. rps 7568.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma wychodzące za rok 1970.
- Akc. rps 7569.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma przychodzące za rok 1970.
- Akc. rps 7570.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma wychodzące za rok 1971.
- Akc. rps 7571.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma przychodzące za rok 1971.
- Akc. rps 7572.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma wychodzące za rok 1972.
- Akc. rps 7573.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma przychodzące za rok 1972.
- Akc. rps 7574.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma wychodzące za rok 1973.
- Akc. rps 7575.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma przychodzące za rok 1973.
- Akc. rps 7576.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma wychodzące za rok 1974.
- Akc. rps 7577.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma przychodzące za rok 1974.
- Akc. rps 7578.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma wychodzące za rok 1975.
- Akc. rps 7579.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma przychodzące za rok 1975.
- Akc. rps 7580.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma wychodzące za rok 1976.
- Akc. rps 7581.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma przychodzące za rok 1976.
- Akc. rps 7582.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma wychodzące za rok 1977.
- Akc. rps 7583.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma przychodzące za rok 1977.
- Akc. rps 7584.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma wychodzące za rok 1978.
- Akc. rps 7585.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma przychodzące za rok 1978.
- Akc. rps 7586.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma wychodzące za rok 1979.
- Akc. rps 7587.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma przychodzące za rok 1979.
- Akc. rps 7588.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma wychodzące za rok 1980.
- Akc. rps 7589.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma przychodzące za rok 1980.

- Akc. rps 7590.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma wychodzące za rok 1981.
- Akc. rps 7591.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma przychodzące za rok 1981.
- Akc. rps 7592.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma wychodzące za rok 1982.
- Akc. rps 7593.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma przychodzące za rok 1982 [z lukami, całkowity brak korespondencji z miesięcy kwiecień–czerwiec, wrzesień 1982].
- Akc. rps 7594.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma wychodzące za rok 1983.
- Akc. rps 7595.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma przychodzące za rok 1983 [z lukami, brak korespondencji z miesięcy maj, lipiec, sierpień, październik 1983].
- Akc. rps 7596.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma wychodzące za rok 1984.
- Akc. rps 7597.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma przychodzące za rok 1984.
- Akc. rps 7598.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma wychodzące za rok 1985.
- Akc. rps 7599.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma przychodzące za rok 1985. [brak korespondencji z miesiąca luty 1985].
- Akc. rps 7600.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma wychodzące za rok 1986.
- Akc. rps 7601.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma przychodzące za rok 1986.
- Akc. rps 7602.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma wychodzące za rok 1987 [brak korespondencji z miesiąca 1987].
- Akc. rps 7603.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma przychodzące za rok 1987.
- Akc. rps 7604.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma wychodzące za rok 1988.
- Akc. rps 7605.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma przychodzące za rok 1988. [w archiwaliach brak pism wychodzących za rok 1989/90].
- Akc. rps 7606.** Korespondencja Oddziału Gdańskiego ZLP. Pisma przychodzące za rok 1989/90. Fragmenty
- Akc. rps 7607.** Dokumentacja działalności Koła Młodych przy Oddziale Gdańskim ZLP. Fragmenty za lata 1955, 1973–1986.
- Akc. rps 7608.** Dokumentacja dotycząca organizacji i przebiegu XI Zjazdu ZLP, Gdańsk (Sopot) 25–26 XI 1960 oraz materiały pozjazdowe.
- Akc. rps 7609.** Dokumentacja Gdańskich Spotkań Literackich Polsko-Skandynawskich w latach 1965–1968.
- Akc. rps 7610.** Dokumentacja dotycząca organizacji i przebiegu XII Zjazdu Pisarzy Ziemi Zachodnich i Północnych w Gdańsku, 1–3 września 1969 roku.
- Akc. rps 7611.** Materiały dotyczące Dekad Pisarzy Wybrzeża organizowanych przy współudziale Oddziału Gdańskiego ZLP w latach 1970–1986.
- Akc. rps 7612.** Dokumentacja działalności Klubu Literackiego przy Oddziale Gdańskim ZLP za lata 1972–1977.
- Akc. rps 7613.** Dokumentacja Klubu Krytyki Literackiej przy Oddziale Gdańskim ZLP. Fragmenty za lata 1977–1983 + załączniki [po 1983].
- Akc. rps 7614.** Dokumentacja Gdańskiego Konkursu Poetyckiego 1974 oraz materiały załącznikowe z lat 1971–1972.
- Akc. rps 7615.** Materiały ilustracyjne do czasopisma literackiego „Kotwica” (jednodniówka) [ok. 1955 r.]. **T. 1–2.**
- Akc. rps 7616.** Opracowania zbiorowe i prace autorskie członków Oddziału Gdańskiego ZLP oraz innych osób z lat 1958–1990. Luźne utwory literackie i ich fragmenty, opracowania, reportaże, recenzje, artykuły, itp.
- Akc. rps 7617.** „Tekst »Informatora biograficznego i bibliograficznego środowiska literackiego Wybrzeża«” [oprac. Michał Misiorny].
- Akc. rps 7618.** Materiały redakcyjne czasopisma „Wodnik” do numerów 2–3/1991. Arkusze korektorskie i odbitki składu drukarskiego (tekst + ilustracje) oraz materiały załącznikowe.
- Akc. rps 7619.** Księga Kasowa Związku Zawodowego Literatów Polskich. Oddział Gdański. Marzec 1946 – grudzień 1948.
- Akc. rps 7620.** Raporty finansowe Oddziału Gdańskiego ZLP oraz faktury, kwitariusze, rachunki, protokoły zakupu i szkód oraz pisma za lata 1960–1993. **T. 1–5.** [w t. 3 uszkodzone egzemplarze za rok 1972, 1973, 1975] [brak dokumentacji za lata 1986, 1989–1991].

- Akc. rps 7621.** Preliminarze i plany budżetowe Oddziału Gdańskiego ZLP oraz związane z tym zarządzenia i pisma za lata 1962–1989 [brak dokumentacji za lata 1974, 1982, 1983]/
- Akc. rps 7622.** Rejestry wydatków Oddziału Gdańskiego ZLP za lata 1970–1984/85 (honoraria autorskie, składki związkowe, stypendia, zasiłki, nagrody, dotacje, opłaty administracyjne, uposażenia pracowników biura, itp.) [brak dokumentacji za lata 1981–1983].
- Akc. rps 7623.** Deklaracje rozliczeniowe Oddziału Gdańskiego ZLP z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Gdańsku za lata 1975–1985 [brak 13 deklaracji z lat 1984–1985].
- Akc. rps 7624.** Materiały dot. spraw socjalno-bytowych za lata 1961–1990 (pisma, regulaminy, wytyczne, ankiety i zarządzenia dot. wynagrodzeń, stypendiów, zaopatrzenia emerytalnego i in.).
- Akc. rps 7625.** Druki rozporządzeń ministerialnych dot. funduszy autorskich, podatków i spraw emerytalnych za lata 1964–1994 (wybrane egz[emplarze] „Dziennika Ustaw”, „Monitora Polskiego” i „Gazety Prawnej”)
- Akc. rps 7626.** Ewidencja zaopatrzenia w bony towarowe, kartki żywnościowe i produkty pochodzące z zagranicznych darów za lata 1976–1977 oraz 1983–1989.
- Akc. rps 7627.** Materiały dot. sytuacji zawodowej pisarzy gdańskich w latach 1984–1987 na tle rynku wydawniczego, księgarskiego oraz stanu bibliotek i czytelnictwa.
- Akc. rps 7628.** Protokoły zebrań i referaty Podstawowej Organizacji Partyjnej PZPR przy Gdańskim Oddziale ZLP za lata 1963–1988 [brak dokumentacji za lata 1965, 1975, 1976, 1980–1985, 1987]
- Akc. rps 7629.** Sprawozdawczość, planowanie, postulaty i korespondencja Podstawowej Organizacji Partyjnej PZPR przy Gdańskim Oddziale ZLP za lata 1966–1989 (z lukami). [brak sprawozdań za lata 1968, 1970, 1974–1989; brak pism wychodzących za lata 1966, 1967, 1975–1979, 1981–1989; brak pism przychodzących za lata 1972, 1975, 1976, 1981–1983, 1988–1989]
- Akc. rps 7630.** Materiały ewidencyjne Podstawowej Organizacji Partyjnej PZPR przy Gdańskim Oddziale ZLP (listy, wykazy, opłaty członkowskie, rekomendacje, rezygnacje, itp.) za lata 1975–1988 [dokumentacja z wieloma lukami w poszczególnych typach ewidencji].
- Akc. rps 7631.** Materiały propagandowe Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej dot. środowisk kultury za lata 1974–1987 (Komitet Centralny, Komitet Dzielnicowy i Wojewódzki). Programy, tezy, uchwały, wnioski i wytyczne PZPR (Ulotki, broszury, biuletyny informacyjne i inne materiały). [braki w poszczególnych grupach dokumentacji: z KC za lata 1986, 1987; z KD za lata 1980–1986; z KW za lata 1974–1977, 1980–1985, 1987].
- Akc. rps 7632.** Zbiór wycinków prasowych, egzemplarzy gazet i czasopism poświęconych życiu kulturowego oraz druki reklamowe różnych firm. Materiały z lat 1966–2000 i b.d.
- Akc. rps 7633.** Varia. Ozdobne karty okolicznościowe, druki zaproszeń, kompozycje malarskie tuszem, wzory różnych formularzy do użytku ZLP oraz Gdańskiej Oficyny Sztuki – Galeria u Literatów z lat 1975–2000 i b.d.

ARCHIVAL MATERIALS OF THE GDANSK BRANCH
OF THE POLISH WRITERS' UNION
IN THE COLLECTIONS OF THE GDANSK LIBRARY

The article discusses archival materials of the Gdansk Branch of the Polish Writers' Union (PWU; *Związek Literatów Polskich*) dating to the period between 1946 and 2000. The materials, in an incomplete form, were donated to the Manuscripts Workshop of the Gdansk Library of the Polish Academy of Sciences under a donation agreement of 12 October 2016. The formal donor was the Gdansk Branch of the Polish Writers' Union. The archival materials, including a total of 16,000 items, were ordered, grouped, catalogued and indexed by the author of the article. As a result of the works, 116 accession units (122 tomes in 133 volumes) were created, and their contents were classified into formal-topical groups. They include considerable documen-

tation concerning the Union's organisational issues, planning and reporting, correspondence of the branch, personal records, finance, issues related to social and living conditions, editorial studies and materials, cooperation with domestic and foreign institutions, as well as circles and clubs operating at the branch, including the basic unit of the Polish United Workers' Party. The documentation in the form of enclosures includes press cuttings related to the activity of the Branch, invitations, samples of various forms, etc. Discussing the particular formal-topical groups of the documentation and their condition, as well as signalling gaps in the archival materials, the author of this text has also sought to reconstruct the history of the Gdansk branch of the PWU, including the atmosphere among its members and the prevailing problems (absence of space, publishing-related issues, writers' living conditions, etc.). The article is accompanied by an annex containing a list of the archival materials with a description and numbering of the particular accession units.

Keywords: archival studies – writers – Poland – 20th century; Gdansk – writers – 20th century; writers – organisations – Poland – 20th century; the Polish Writers' Union. Gdansk Branch – documentation, correspondence; the Polish Writers' Union. The Board in Warsaw – correspondence

DIE ARCHIVALIEN DES DANZIGER VERBANDES DER POLNISCHEN LITERATEN IN DEN BESTÄNDEN DER DANZIGER BIBLIOTHEK

Im Artikel wurden die Archivmaterialien der Danziger Abteilung des Verbandes der Polnischen Literaten aus den Jahren 1946–2000 dargestellt. Die Archivalien gelangten auf der Grundlage eines Schenkungsvertrages vom 12. Oktober 2016 in unvollständiger Form zur Abteilung der Handschriften der PAN Danziger Bibliothek. Als formeller Schenker tritt die Danziger Abteilung des Verbandes der Polnischen Literaten auf. Die Archivmaterialien, die über 16.000 Objekte umfassen, wurden von der Autorin des Artikels geordnet, gruppiert und bearbeitet. Als Folge dieser Arbeiten entstanden 116 Eingangseinheiten (122 Bände in 133 Einheiten), deren Inhalt in formal-sachliche Gruppen eingeteilt wurde. Sie umfassen eine detaillierte Dokumentation. Diese betrifft die Organisationsangelegenheiten des Verbandes, die Planung und Berichterstattung, den Briefwechsel der Abteilung, das Personenverzeichnis, die Buchführung, soziale Verhältnisse und Lebensumstände, Bearbeitungen und Redaktionsmaterialien, die Zusammenarbeit mit Inlands- und Auslandseinrichtungen und die Tätigkeit der Arbeitskreise und Klubs im Rahmen der Danziger Abteilung, darunter auch die Grundorganisation der PZPR. Als beigelegte Dokumentation gelten die mit der Tätigkeit der Abteilung verbundenen Zeitungsausschnitte, die Drucke der Einladungen, die Muster verschiedener Formulare, usw. Während die Autorin die einzelnen formal-sachlichen Gruppen der Dokumentation sowie deren Erhaltungszustand bespricht und die Lücken in den Archivmaterialien signalisiert, unternimmt sie gleichzeitig den Versuch der Rekonstruktion der Geschichte der Danziger Abteilung des ZLP. Dabei berücksichtigt sie auch die unter den Mitgliedern dieses Verbandes herrschende Stimmung und die auftretenden Probleme der einzelnen Literaten (ihre Wohnsituation, mangelnde Lokalverhältnisse, die Publikationsangelegenheiten). Dem Artikel wird ein Verzeichnis der Archivalien mit der Nummerierung der einzelnen Eingangseinheiten beigelegt.

Schlüsselworte: Archivistik – Literaten – Polen – 20. Jahrhundert; Gdańsk – Literaten – 20. Jahrhundert; Organisationen – Polen – 20. Jahrhundert; Verband der Polnischen Literaten – Hauptvorstand in Warszawa – Briefwechsel

oddano 29. 4. 1964 5323⁹⁴

TELEGRAM

Nr 17 161/TG WARSZAWA TEL 300045 + 100 25 1630 Uwagi służb.

Przyjęto = ZARZĄD ZWIĄZKU LITERATOW	Odelegrowano
data 81 291TG WAR C	data
POLSKICH DŁUGA 57 II PIĘTRO	do
GDANSK =	podpis

WOBEC ANTYPOLSKIEJ KAMPANII PROPAGANDOWEJ PREZYDIUM ZARZĄDU GŁÓWNEGO ZWIĄZKU LITERATOW POLSKICH ORAZ EGZEKUTYWA ORGANIZACJI PARTYPNEJ PRZY ODDZIALE WARSZAWSKIM ZLP APELUJĄ DO WAS DO ZARZĄDÓW O WYRAZENIE SOLIDARNOŚCI NASTĘPUJĄCYM OSWIADCZENIEM STOP TREŚCI OSWIADCZENIA „, MY NIZEJ PODPISANI PISARZE POLSCY WYRAZAMY STANOWCZY PROTEST PRZECIWKO UPRAWIANEJ NA ŁAMACH PRASY ZACHODNIEJ ORAZ NA FALACH DWYERSYJNEJ ROZGŁOSNI RADIOWEJ WOLNEJ EUROPY ZORGANIZOWANEJ KAMPANII OCZERNIAJĄCEJ POLSKA LUDOWA STOP PRZECIWIAMY SIĘ OBCEJ INGERENCJI W NASZE PROBLEMY WEWNĘTRZNE W NASZA POLITYKE KULTURALNĄ KTORA JEST WSPOLNA SPRAWA INTELIGENCJI TWORCZEJ ORAZ KIEROWNICTWA POLITYCZENEGO I PANSTWOWEGO KRAJU „, PROSIMY O TELEGRAFICZNE PRZESYŁANIE NAM SWYCH PODPISOW +

Prer. Z. Gł.

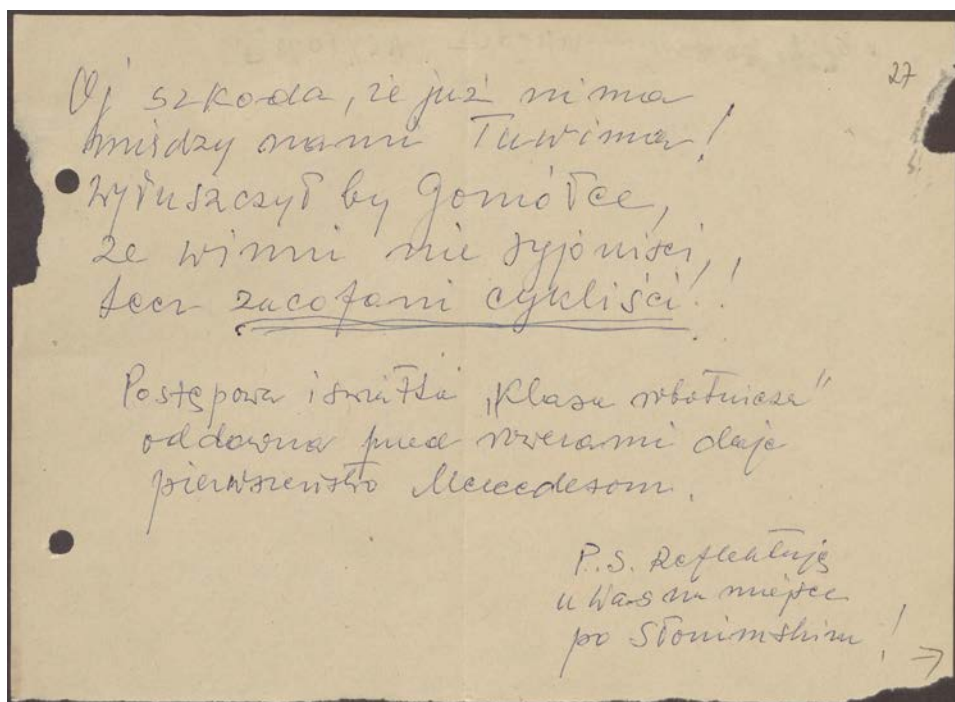
COL BT

kto podpisuje depesz?

PTII Nr 1009 - 1964 ZG „Rocznik” W-w. r. 166-31-44 - druk. A5 VII kl. 60 g - 92.030 zł. ODWRÓCICI

3. Telegram Prezesa Zarządu Głównego ZLP, Jarosława Iwaszkiewicza, z 28 kwietnia 1964 roku z apelem o wyrażenie solidarności z władzami w sprawie tzw. Listu 34 (PAN Biblioteka Gdańska, Akc. rps 7557, k. 54)

4. Satyryczny wiersz stanowiący reakcję na wydarzenia marcowe 1968 roku;
 załącznik do listu Ministra Kultury i Sztuki, Lucjana Motyki,
 przesłanego do Oddziału Gdańskiego ZLP 18 marca 1968 roku
 (PAN Biblioteka Gdańska, Akc. rps 7565, k. 27 recto)

+ 3 lat.

XII 1980

99

Uwagi do projektu ustawy o cenzurze zgłoszone przez
członków Oddziału Gdańskiego ZLP.

Kol. Maria Boguszyńska-Barwikowa:

1. Do art. 6, ust.4. wymaga sprecyzowania, że Komisja sejmowa nie jest instancją odwoławczą w odniesieniu do konkretnych decyzji GUKPiW.
  2. Do art. 10, ust.2. Prawo urzędów KPiW do zawieszania dalszego udostępniania widwiska z powodu stwierdzenia jego rażącej niezgodności z zaakceptowanym tekstem powinno wchodzić w rachubę tylko w wypadku niezgodności przebiegu widwiska z którymś z wymogów art. 2.
  3. Art. 13, ust.1. Wymaga uzupełnienia w tym sensie, że dotyczy tytułów sprzecznych z wymogami art. 2.
  4. Art. 16. Wymaga sprecyzowania /choćby w formie przytoczenia przykładów/ uprawnień i interesów obywateli oraz instytucji państwowych i społecznych, których naruszenie pociąga za sobą odpowiedzialność autora lub redaktora, a także: odpowiedzialność przed kim?
  5. Art. 20, ust. 2. Brak sprecyzowania, kiedy decyzja GUKPiW staje się prawomocna. Należałoby przyjąć, że dopiero po ewent. orzeczeniu Nacz. Sądu Admin. o legalności i zasadności decyzji GUKPiW.
- U z a s a d n i e n i e, art. 2. odwołuje się do obowiązujących przepisów karnych, nie poruszając kwestii zgodności tych przepisów z dotychczasowymi postanowieniami Konstytucji, z art. 1 niniejszego projektu oraz z przyszłą ustawą o tajemnicy prasowej i gospodarczej. Należałoby uzupełnić.

5. „Uwagi do projektu ustawy o cenzurze zgłoszone przez członków Oddziału Gdańskiego ZLP.”;
załącznik pisma Oddziału do Zarządu Głównego ZLP z 13 grudnia 1980 roku
(PAN Biblioteka Gdańska, Akc. rps 7534, k. 99)

73

Goście opinie!

Drugi numer „Wodnika” składał się do druku wkrótce po rozpoczęciu sprzedaży pierwszego. Ale i tak otrzymaliśmy wiele gorących, pierwszych opinii o naszym czasopiśmie.

Zacytujemy niektóre z nich — **WSZYSTKIE Wasze wskazówki i rady rozpatrujemy bardzo poważnie.** Przecież „Wodnik” jest naszą wspólną własnością!

Maciek Rybiński (l. 14): — „Wodnik” jest bajerancki, ale za mało kolorowy na przódzie. Nie widać go w kiosku.

Ala Dreslau (l. 12): — Lubię by było, gdyby rysunek z ostatniej strony znalazł się na pierwszej. Bardzo śmieszni są ci piraci.

Andrzej Zielinski (dziennikarz): — Duzo się można „naczytać”. Może nawet jest zbyt mało ilustracji rysunkowych i fotograficznych? W rubryce, dotyczącej języka angielskiego, czytelnik mógłby odszukać inne znaczenie podanych słów.

Ryszard Czapiewski (sekretarz generalny Ligi Morskiej): — Ukazanie się „Wodnika” jest znaczącym wydarzeniem w naszym żeglarskim i wodnickim świecie. Liga Morska pomoże wam w organizacji akcji letniej.

Zbigniew Ryng (żeglarz, instruktor ZHP): — Trafiliście w dziesiątkę! Oby tylko numery „Wodnika” trafiły do czytelników, a rynek jest bardzo trudny. Przy tym dzieci i młodzież, nie ma w zwyczaju szukania w kioskach propozycji dla siebie.

Borys Waszkiewicz (Główna Kwatera ZHP): — To pójdzie. Pomozemy wam uczynić wszystko, aby zachęcić harcerzy do kupowania „Wodnika”

Maria Prucińska (dziennikarka radiowa, która przygotowała program o „W”): — „Wodnik” — to skromna elegancja. Oby tyłuł przebił się na rynku

Leszek Orman (l. 16): — Czytalem bardzo dokładnie numer pierwszy i nie znalazłem ani jednego błędu. Jestem z natury sporstrzegawczy. Powinności pisać coś o historii okładowości, to przecież wiąże się z tematem.

Antoni Ciepa (kpt. mar.): — Proponuję, aby na stronach „Jolly Rogera” znalazło się kalendarium Polskiej Marynarki Wojennej, począwszy od 1918 roku. A w ogóle — czasopiśmo jest drukowane czytelnie, elegancko, starannie...

Marysia W. (nazwisko znane redakcji): — To pismo chyba tylko dla chłopców! Dla dziewczyn nie ma niczego ciekawego. Chyba tylko żeglarzy na to się nabiorą. A 2700 zł? No, do przyjęcia.

Zbigniew Klupiński (Komentant Centrum Wychowania Morskiego GK ZHP): — Jeżeli nadal utrzymacie się w tej samej tonacji, „Wodnik” będzie miał wielkie powodzenie. Przecież na rynku, dla tej grupy wiekowej, jest chyba tylko „Świat Młodych”? To zdecydowanie zbyt mało!

„Głos Wybrzeża” z 5.11.91: — „Wodnik” rusza w rejs... Czy stanie się konkurencją „Świata Młodych”?

Andrzej Wasiak (dziennikarz): — To miło, że w czasach, kiedy wszyscy myślą głównie o sobie, są jeszcze ludzie, zainteresowani losem innych. A już wspólnie, gdy tymi innymi są dzieci...

Wojciech Kuczkowski (dziennikarz, żeglarz): — „Mam przed sobą pierwszy numer „Wodnika”. Przeczytałem uważnie. Podoba mi się. Również Polskie Stowarzyszenie Wychowania Morskiego „W”. Uważaj mnie za zapisanego do sympatyków. Bo to coś dla mnie.

Wojtek wyduje — niedługo w księgarniach! — książkę, JAKIEJ NIE BYŁO. „Pod harcerską banderą”. Znakomicie reportaż 124 zdjęcia. Zaprosił nas również na Seminarium Ekologiczne (Kryptonim „Kurs 168”) do Bydgoszczy w dniach 16—19 maja br.

Daniel Hałik z Tarnowa przysłał list na hasło ECI z dołączonym wierszem „Fabryczne kominy”: „Gdy fabryczne kominy/wypuszczają z siebie dymy/A w powietrzu pełno gazów i pyłów/wtedy mówię — nienawidzę kominów”.

Uczniowie ze Szkoły Podst. nr 47 w Gdańsku bardzo wysoko ocenili „W” i przelali nam podziękowanie.

Napisali też do nas między innymi: Stanisław Adamczyk, Bożena Biront, Aneta Kowalska, Agnieszka Myszak, Robert Smoliński, Justyna Gil, Agata Wronisz, Sylwia Ogrodnik, Aneta Zembrowska, Aneta Grzesiuk, Beata i Magda Adamczyk, Angieszka Cze...

JAKI WODNIK, TAKI WODNIK, ALE WODNIK!

Uwaga, Czytelnicy! Następnego numeru odczekajcie pod koniec kwietnia.

Uwaga! wszystkie wodniki - ma str. niepomysłach jeśli uwróża propozycje dać na rostrze jak wyżej (w kolejności)

6. Fragment korekty szpaltowej czasopisma „Wodnik” nr 2/1991 (PAN Biblioteka Gdańska, Akc. rps 7618, k. 73)

